

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน ประเด็นพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์จะต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสังคมที่สามารถวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีวิวัฒนาการหรือทฤษฎีแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่างก็มีพัฒนาการเป็นของตนเองเป็นชาติพันธุ์กลุ่มเล็กบ้างใหญ่บ้าง บางกลุ่มชาติพันธุ์ก็พัฒนาเป็นอาณาจักรและรัฐประเทศ และทำให้การปฏิสัมพันธ์กันในระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เปลี่ยนแปลงไป อมรา พงศาพิชญ์ (2534 : 130-131) กล่าวว่า การเกิด "รัฐประเทศ" ซึ่งเป็นการแบ่งเขตแดนทางด้านภูมิศาสตร์ออกเป็นประเทศต่าง ๆ ทำให้การวิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อาจวิเคราะห์ในลักษณะของชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ได้ ซึ่งชนกลุ่มน้อย คือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศและมีใช้ชาติพันธุ์เดียวกับสมาชิกส่วนใหญ่ของประเทศ และมีใช้ชาติพันธุ์ที่มีอำนาจทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมในประเทศนั้น ในทำนองเดียวกัน ชนกลุ่มใหญ่คือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่ของประเทศและมีอำนาจทางการเมือง การปกครอง รวมทั้ง เศรษฐกิจ สังคมของประเทศนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ก็อาจจะมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ที่ราบรื่นหรือขัดแย้งก็ได้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางวัฒนธรรมในระหว่างกลุ่ม รวมทั้งวิธีการดำเนินการของรัฐบาลต่อกลุ่มชาติพันธุ์นั้น

การเกิดรัฐในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์โดยชนกลุ่มใหญ่ที่เป็น "คนไทย" ทำให้บรรดากลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่คนไทยซึ่งอาศัยอยู่ภายใต้แผ่นดินของ "รัฐไทย" กลายมาเป็น "ชนกลุ่มน้อย" (Minority Group) ที่ต้องอยู่ใต้อำนาจการปกครองของคนไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่ปกครองประเทศไทยอยู่

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งได้อพยพหนีภัยการคุกคามจากชาวจีนในราวปี ค.ศ.1840-1870 (พ.ศ.2483 - 2503) โดยได้เข้ามาทางฝั่งตะวันตก เหนือ และ ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (ยัง มอตเต็ง 2520 : 52-59) และทำให้มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน ทั้งที่เป็นชนกลุ่มน้อยด้วยกันเช่น กะเหรี่ยง จีนฮ่อ และเป็นชนกลุ่มใหญ่ คือคนเมือง (คนไทยภาคเหนือ) และคนไทย รวมทั้งอำนาจจากรัฐไทย ซึ่งในสมัยนั้นปัญหาการคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เกิดขึ้นซึ่งพื้นที่บนภูเขาที่ชาวม้งอาศัยอยู่เป็นจุดที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญต่อปัญหาความมั่นคงของชาติมากในขณะที่ยังอีกด้านหนึ่งรัฐไทยพยายามนำโครงการพัฒนาและนโยบายการเลิกปลูกฝิ่นของชาวเขาขึ้นสู่ที่สูงเพื่อหวังผลให้ชาวเขามีความจงรักภักดีต่อรัฐไทย ความสัมพันธ์ของชาวม้งกับรัฐไทยในขณะนั้นมักจะออกมาในลักษณะการถูกกดขี่ข่มเหงจากเจ้าหน้าที่และเกิด

ความไม่ไว้วางใจกัน จนมีชาวม้งบางส่วนโดยเฉพาะชาวม้งในเขตอำเภอพบพระและอำเภอแม่สอด จังหวัดตากเข้าไปร่วมกับขบวนการคอมมิวนิสต์ จนปี พ.ศ.2519 รัฐบาลได้ประกาศนโยบายรวมพวก* (กระทรวงมหาดไทย 2519) เพื่อพยายามดำเนินการให้ชาวเขาเป็นพลเมืองไทย เช่น จัดทำทะเบียนชาวเขาว่าด้วยการลงสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านแก่ชาวเขา พ.ศ.2517 และเรียกชาวเขาเผ่า ต่าง ๆ ในประเทศไทยเสียใหม่ว่า “ชาวไทยภูเขา” และทางรัฐบาลได้เตรียมสนับสนุนให้ชาวเขาทำการเกษตรแบบถาวร (กรมประชาสัมพันธ์, มพท : 1) เพื่อให้ชาวเขาเลิกปลูกฝิ่น อยู่ติดที่ รวมทั้งปลูกพืชไร่อื่น ๆ ทดแทน เช่น ข้าวโพด และรัฐบาลได้พยายามช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อีกมากมาย ทั้งการอบรมอาชีพ การบริการและพัฒนาการศึกษาในระดับต่าง ๆ กิจกรรมของรัฐบาลที่ได้รับความสนใจจากกลุ่มต่าง ๆ มากนั้น ก็คือโครงการพระธรรมจาริกเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาและอุปถัมภ์ชาวเขาที่เลื่อมใสศรัทธาให้ได้อุปสมบทบรรพชาเป็นพระภิกษุสามเณรกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ได้ผลดีมากในการรวมชาติ ซึ่งส่งผลให้ปัญหาชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือของประเทศไทยได้รับการแก้ไขให้บรรเทาเบาบางลงในด้านความมั่นคง

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นดูจะสอดคล้องกับคำกล่าวของอมรา (2534 : 131) ที่ว่า การเกิดรัฐประเทศทำให้คนกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในอาณาเขตของประเทศใดก็มีสัญชาติของประเทศนั้น มนุษย์เราแต่ละคนจึงมีทั้งความเป็นชาติพันธุ์และสัญชาติเป็นส่วนหนึ่งของลักษณะส่วนตัว การดำเนินการของรัฐบาลไทยต่อชาวเขาจึงเป็นการพยายามทำให้ชาวเขาเป็นคนมี “สัญชาติไทย” เพราะอยู่ภายใต้อำนาจอปกครองของ “รัฐไทย” พร้อม ๆ กับที่บรรดาชาวเขายังคงความเป็น “ชาวเขา” อันหมายถึงเป็นกลุ่มชนที่มีชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ คำว่า “ชาวไทยภูเขา” จึงเป็นการอธิบายในสองด้านไว้ด้วยกัน

แต่ในอีกด้านหนึ่งวิธีการที่กล่าวว่าเป็นนโยบายรวมพวก พร้อมทั้งการช่วยเหลือชาวม้งในด้านต่าง ๆ ของทางรัฐบาลได้นำพาให้ชีวิตของพวกเขาเข้าไปใกล้ชิดผูกพันกับกลุ่มบุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้นและได้นำขบวนการทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมการตลาดเข้ามามีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของพวกเขาด้วยเช่นกัน วรพล พรหมมิกบุตร (2534 : 38-39) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างชาวเขากับชาวเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การค้าขายระหว่างกันเป็นความสัมพันธ์ที่ขยายตัวมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ในอดีต อันเป็นการขยายความสัมพันธ์ในเชิงทุนนิยมการตลาดเข้าสู่ชุมชนชาวเขาที่มีวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบเลี้ยงตนเอง กระบวนการทางสังคมที่ดำเนินไปตามอิทธิพลที่ชี้นำของผู้กระทำจากภายนอกชุมชนจึงมีผลในทางทำลายลักษณะชีวิตดั้งเดิมลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ความต้องการบริโภคและกระบวนการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจถูกกระตุ้นให้ขยายขอบเขตมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันกระบวนการผลิตภายในชุมชน

* นโยบายรวมพวกของรัฐบาลในแง่ของการปฏิบัติแล้ว มีแนวโน้มของการพยายามผสมกลมกลืน (Assimilation) มากกว่าการยอมรับความเป็นกลุ่มสังคมวัฒนธรรมของชาวเขาในแง่ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีการบูรณาการเข้ากับสังคมไทย (Integration)

ชาวเขาคือค่อย ๆ มีลักษณะที่ตอบสนองความต้องการของตลาดทุนนิยมภายนอกยิ่งขึ้น ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการศึกษาให้เห็นถึงการขยายตัวของความสัมพันธ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงตลาดทุนนิยมภายนอกกับชุมชนชาวเขาและทำให้ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของชาวเขาแต่ดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป เมื่อพิจารณาแล้วนโยบายรวมพวกตามที่รัฐบาลกล่าวอ้างว่าได้นำวิธีการ บูรณาการ (Integration) มาใช้ แท้ที่จริงในทางปฏิบัติการดำเนินการของรัฐทำให้ชาวเขาถูกผสมกลมกลืน (Assimilation) ให้มีความสัมพันธ์ที่ผูกติดกับสังคมภายนอกมากขึ้น และการพยายามทำให้ชาวเขาเป็นคนไทยก็เป็นผลให้ชาวเขาสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองลงไป วิธีการที่ทางรัฐบาลนำมาใช้กับชาวเขาในช่วงนั้นจึงไม่ได้เป็นไปตามแนวคิดของการบูรณาการทางสังคม วัฒนธรรมของการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในสังคมรัฐเดียวกัน กระบวนการดังกล่าวจึงมีผลเสียต่อชีวิตทางสังคมของชาวเขาเองที่ต้องพึ่งปัจจัยภายนอกทางด้านการค้า และเมื่อเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ เช่น เกิดความตกต่ำของราคาผลผลิตมาครั้งหนึ่ง ความเดือดร้อนก็จะเกิดขึ้นกับชาวเขา การอพยพแรงงานย้ายถิ่นออกจากหมู่บ้านชาวเขาก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งซึ่งเป็นผลของการพยายามผสมกลมกลืนชาวเขาให้เป็นคนไทยมากเกินไปจนทำให้ค่านิยมของคนไทยเข้าไปอยู่ในความคิดของชาวเขา การพยายามแสวงหาชีวิตที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ตั้งชีวิตของคนในเมืองและความร่ำรวย จึงดึงดูดให้ชาวเขาเข้ามาประกอบอาชีพในเมือง ภาพของชุมชนชาวเขาในปัจจุบันจึงสูญเสียลักษณะเฉพาะทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มไปมาก

Kunstadter (1967 : 69-84, เกษม บุรกลีกร แปล : 123-124) ได้พิจารณาผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลต่อชาวเขาในลักษณะของปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยชาวเขากับชาวพื้นราบ การพยายามขยายบริการของการบริหารจากส่วนกลาง (การอนามัย การศึกษา การสวัสดิการ การตรวจ การพัฒนาเศรษฐกิจ ฯลฯ) ไปยังชาวเขาเพื่อหวังผลตอบแทนในรูปของความจงรักภักดีต่อรัฐบาล ทำให้ชาวเขารู้สึกถึงความแตกต่างมากขึ้นจากชาวพื้นราบที่มีส่วนร่วมในขบวนการเปลี่ยนแปลงมาสู่สมัยใหม่ได้อย่างรวดเร็วกว่า เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวเขาไม่ตอบสนองในลักษณะรูปแบบทางสังคมของชาวพื้นราบที่นำเข้ามา และยิ่งชาวเขารู้สึกว่าคนพื้นราบเข้ามายุ่งเกี่ยวกับตนมากขึ้น ตนก็ยิ่งจะสร้างหรือรักษาเขตแดนระหว่างตนและคนพื้นราบยิ่งขึ้น ในกรณีที่ชาวเขาบางคนที่ยึดมั่นถือศาสนาคริสต์แม้ว่าตนเองจะยอมรับว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่วนใหญ่ของประชากรนับถือพุทธศาสนา ก็เพราะพวกตนรู้สึกว่าตนเองไม่ได้ถูกจัดให้เข้าร่วมในกิจกรรมด้านใดด้านหนึ่งของสังคมไทยและรู้สึกว่าเขาอาจจะเข้าร่วมและประโยชน์มากขึ้นในขบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ โดยสามารถรักษาการแสดงออกทางชาติพันธุ์ของตนไว้พร้อม ๆ กับการเป็นคนสมัยใหม่ที่ฝ่ายคณะสอนศาสนาให้กับตน เช่นการศึกษาและการบริการทางสาธารณสุข ประเด็นพิจารณาด้านการดำเนินการพัฒนาของรัฐบาลที่มีต่อชาวเขาของ Kunstadter จึงแสดงให้เห็นถึงการพยายามนำรูปแบบทางสังคม เศรษฐกิจ การปกครองต่าง ๆ ของประเทศเข้าไปใช้ในชุมชนชาวเขาแต่ไม่ได้ทำให้ชาวเขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซ้ำยังเพิ่มช่องว่างระหว่างชาวพื้นราบกับชาวเขาให้มากขึ้นรวมทั้งอาจจะมี

พยายามหาที่พึ่งจากที่อื่นเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างชาวพื้นราบกับชาวเขาที่เกิดขึ้นไม่ได้ช่วยให้ชาวเขาเป็นที่ยอมรับในสิทธิเหมือนประชาชนทั่ว ๆ ไป ซึ่งทำให้ความรู้สึกร่วมกันระหว่างสองฝ่ายห่างออกไปยิ่งขึ้น

ผลเสียที่ทำให้ชาวเขาสูญเสียเอกลักษณ์และชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองรวมทั้งความยากแค้นขัดสนในทางเศรษฐกิจเช่นนี้ เกิดจากการที่ภาครัฐมุ่งเน้นส่งเสริมการผสมกลมกลืนให้ชาวเขากลายเป็นคนไทยมากจนเกินไป เพราะมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ สุเทพ สุนทรภัสส์ (2513) กล่าวว่า การกลืนชาวเขาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศเป็นสิ่งที่ไม่อาจกระทำได้ในอนาคตอันใกล้ และการที่จะให้ชาวเขาเข้ามารวมโดยที่จะไม่สูญเสียลักษณะสำคัญทางด้านสังคมวัฒนธรรมของพวกเขาก็เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้อีก เพราะในที่สุดแล้วการเข้ามารวมก็คงจะเกิดผลเท่ากับการถูกกลืนในระดับหนึ่งของการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์โดยเป็นกระบวนการที่จะต้องใช้เวลาอันยาวนาน ดังนั้น ตามความคิดเห็นของสุเทพ ภาครัฐละเลยในการเปิดโอกาสให้ชาวเขาได้ปรับตัวและเรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อที่จะนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตทางการเมืองและสังคมในสังคมใหญ่ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามจะให้ชาวเขาดำรงความเป็นตัวของตัวเองทางภาษาวัฒนธรรมให้ได้มากที่สุด ผลที่เกิดขึ้นจึงดูเหมือนว่าในปัจจุบันภาครัฐไม่ได้เปิดโอกาสให้ชาวเขาได้เข้ามารวมกับสังคมไทยด้วยความสมัครใจ ผลกระทบในฐานะและชีวิตความเป็นอยู่ที่กลุ่มชาวเขาทำให้ต้องพึ่งพิงกับระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่โดยไม่มีทักษะในการจัดการแก้ปัญหาที่ดีพอของชาวเขาจึงเกิดขึ้น และมีผลทำให้ชาวเขาในปัจจุบันยังคงไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจอยู่เป็นส่วนใหญ่

บ้านภูสวายเป็นหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งเป็นผู้ตั้งถิ่นฐานและมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอาศัยอยู่ด้วยคือคนไทย คนเมือง จีนฮ่อ กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ ในปัจจุบัน กระแสเศรษฐกิจทุนนิยม เช่นการท่องเที่ยวและการเกษตรกรรมพืชพาณิชย์ (Cash Crop Economy) รวมทั้งโครงการพัฒนาของภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทในหมู่บ้านอย่างสูง การที่หมู่บ้านภูสวายอยู่ใกล้กับตัวเมืองเชียงใหม่มากทำให้กลายเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาเที่ยวชม จนภายในหมู่บ้านมีร้านค้าตั้งอยู่มากมายริมทางเดินในหมู่บ้าน พร้อม ๆ กับชาวม้งส่วนหนึ่งได้ขยายการประกอบการค้าของตนเองไปยังตลาดไนท์บาร์ชา ตลาดจตุจักร และจังหวัดอื่น ๆ ด้วย (กุลวดี 2530 : 67, คณะสังคมศาสตร์ มช. 2530 : 24-25)

ปรากฏการณ์ดังกล่าว เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในชุมชนชาวม้งภูสวายได้อย่างชัดเจนที่สืบเนื่องมาจากธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นหลัก รวมทั้งโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของทางราชการที่กระทำต่อหมู่บ้าน คงปฏิเสธไม่ได้ถึงการสูญเสียวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวม้งภูสวายไปบ้าง จากช่วงชีวิตในอดีตที่ผูกติดอยู่กับการทำไร่เข้าสู่การใช้เวลาในกิจกรรมของธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ สถิติการทำอาชีพภายในหมู่บ้านนี้มีปี พ.ศ.2520 (ส่วนวางแผน ททท. 2520 : 59) เป็นดัชนีชี้วัดอย่างดีที่เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในเวลาและการประกอบอาชีพของชาวม้งที่นี่ กล่าวคือมีม้งที่ทำการเกษตรอย่างเดียว 32.2% ค้าขายของที่ระลึก 37.29% ทำทั้งเกษตรและค้าขาย 27.12% ส่วนอีก 3.38%

มีอาชีพอื่น ๆ เช่น ขับรถรับจ้างรับนักท่องเที่ยว เป็นกระเป๋ารถทัวร์ในเมือง และโดยปกติแล้วรายได้จากการเกษตรเฉลี่ยเดือนละ 532.85 บาทต่อครอบครัว ในขณะที่มีรายได้จากการขายสินค้าที่ระลึกเฉลี่ยเดือนละ 1,467 บาทต่อครอบครัว จึงเห็นได้ว่า บัดนี้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการค้าขายสินค้าได้เข้ามามีบทบาทและสัมพันธ์กับชาวม้งในหมู่บ้านนี้อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวม้งกับชาวเขากลุ่มอื่น ๆ มีมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อื่นและหน่วยงานราชการในหมู่บ้าน รวมทั้งการมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหมู่บ้านที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ชาวม้งได้รับค่านิยมบรรทัดฐานและรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ที่เป็นอิทธิพลจากภายนอก โดยที่วัฒนธรรมดั้งเดิมบางส่วนยังคงรักษาไว้อยู่

ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้คือความพยายามที่จะทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านม้งกุสวอย คำถามที่ตามมาว่าชาวม้งมีวิธีการปรับตัวอย่างไรท่ามกลางผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรมเศรษฐกิจและการปกครองอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ในปัจจุบันฐานะความเป็นอยู่ชาวม้งกุสวอยมิได้เป็นปัญหาที่ได้เกิดจากผลกระทบจากการเข้ามาของรัฐที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อน ในทางกลับกันชาวม้งกุสวอยกลับได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามาของเศรษฐกิจทุนนิยมประเภทต่าง ๆ จนมีฐานะมั่นคง แต่สิ่งที่ตามมาและคำถามที่สำคัญคือ อิทธิพลทางสังคมต่าง ๆ จากภายนอก มีผลให้ชาวม้งต้องปรับเปลี่ยนตัวเองในด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างไรในอันที่จะสามารถรักษาผลประโยชน์และธำรงเอกลักษณ์ในกลุ่มชนของตนเองเอาไว้ได้ในแง่ของการวิจัย คือความพยายามมองในสองมิติในการปฏิสัมพันธ์ในมิติแรก ชาวม้งกุสวอยได้รับอิทธิพลการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ จากรัฐบาล เช่น การประกาศนโยบายรวมพวกและการสอดแทรกของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ปรากฏในลักษณะการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน ทำให้ชาวม้งไม่สามารถหลีกเลี่ยงอิทธิพลต่าง ๆ ที่รัฐไทยนำเข้ามา การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมในกลุ่มชาวม้งกุสวอยจึงเกิดขึ้นและทำให้ชาวม้งสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมบางส่วนลงไป รวมทั้งความสำนึกเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในกลุ่มตัวเองได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย ในขณะที่เดียวกันปรากฏการณ์เช่นนี้มีผลสืบเนื่องกับมิติที่สอง ในลักษณะที่ชาวม้งกุสวอยใช้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการได้รับอิทธิพลการดำเนินการของรัฐชาติมาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่ต่างกลุ่มกับตนเองภายในหมู่บ้านม้งกุสวอย ลักษณะของการปฏิสัมพันธ์อาจพิจารณาได้ในแง่ที่ชาวม้งพยายามรักษาผลประโยชน์และอำนาจการปกครองภายในหมู่บ้านกุสวอยท่ามกลางพลวัตทางการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในหมู่บ้านเดียวกัน

การเลือกศึกษาหมู่บ้านกุสวอยครั้งนี้ เกิดขึ้นเนื่องด้วยเห็นประเด็นความสำคัญของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาอยู่ภายในพื้นที่บริเวณเดียวกัน ความขัดแย้งหรือความแตกต่างในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้สามารถพิจารณาถึงรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ที่มีอยู่ ถึงแม้ความแตกต่างดังกล่าวจะสังเกตเห็นได้จากสายตาของบุคคลภายนอก แต่การเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

บนภูสวดยสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าไปรับรู้และร่วมในสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถศึกษาได้

การศึกษาครั้งนี้ถึงแม้ว่าเราจะเห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของชาวม้งภูสวดย ที่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าต้องมีการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณีบางอย่างลงไป แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ของกลุ่มชาวม้งที่มีอยู่จะไม่มีประโยชน์หรือหน้าที่ต่อกลุ่มของตัวเองต่อไป เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลงเหลือและมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของชาวม้งภูสวดยกลับเป็นสิ่งที่อธิบายให้เห็นได้ดีถึงการพยายามสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและปรับปรุงรูปแบบความหมายของสำนึกในกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองเอาไว้ และป้องกันการรุกรานทางวัฒนธรรมและการกระทำจากกลุ่มอื่น ๆ ที่อาจจะทำให้ชาวม้งสูญเสียการกำหนดทิศทางของตนเอง การศึกษาครั้งนี้จึงไม่ให้ความสนใจกับการสูญเสียทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาวม้งภูสวดย แต่จะพยายามพิจารณาการปรับเปลี่ยนความหมายในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีของชาวม้งภูสวดยว่า ถูกปรับเปลี่ยนเพื่อทำหน้าที่หรือมีประโยชน์อย่างไรต่อการรักษาความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสวดย

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น การศึกษาครั้งนี้จึงให้ภาพของกระบวนการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐ และวิธีการดำเนินงานที่ทำให้ชาวม้งภูสวดยรับโลกทัศน์ ค่านิยมความเชื่อของสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ ในการนำมาปรับปฏิบัติเพื่อผลทางเศรษฐกิจและการเมืองของกลุ่มตนเองภายในหมู่บ้าน ความสำคัญที่เกิดขึ้นจึงมุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการป้องกัน แก้ไข และวางแผนพัฒนาให้ทุกกลุ่มที่อยู่ในหมู่บ้านม้งภูสวดยมีการจัดระเบียบทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่ได้รับผลประโยชน์อย่างชอบธรรมในทุกฝ่าย โดยเฉพาะให้ชาวม้งภูสวดยยังคงมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความสามารถในการกำหนดทิศทางของตนเองได้ท่ามกลางสภาพสังคมเศรษฐกิจและการเมืองที่ซับซ้อนขึ้นในปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะและกระบวนการปรับเปลี่ยนความหมายของสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและกฎเกณฑ์ทางการปกครองเพื่อเป้าหมายทางการเมืองและผลประโยชน์ในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสวดย
2. ศึกษาการใช้เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มชาวม้งภูสวดยในการเป็นกลไกรักษาผลประโยชน์และฐานะความเป็นกลุ่มสังคมชาติพันธุ์ม้งภูสวดย
3. เพื่อศึกษาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนาภายในหมู่บ้าน

1.3 สมมติฐาน

1. กลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสอยใช้สำนึกทางชาติพันธุ์ม้งและไทย ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลในการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น เพื่อรักษาฐานะความเป็นอยู่และผลประโยชน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง
2. กลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสอยใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งเก่าและใหม่เป็นกลไกในการดำเนินยุทธวิธีเชิงการเมืองระดับชาติพันธุ์ เพื่อรักษาอำนาจการปกครองและการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ได้เลือกพื้นที่การศึกษาที่หมู่บ้านม้งภูสอย* ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวในความดูแลรับผิดชอบของกรมป่าไม้ กรอบการศึกษาในครั้งนี้เป็นการพิจารณาปรากฏการณ์ทางการเมืองและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในหมู่บ้านภูสอย ทำให้ต้องมุ่งถึงการมองปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ในการกระทำทางการเมืองและวัฒนธรรมของชาวม้ง ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงจึงขยายไปสู่สายสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่ชาวม้งภูสอยมีกับปรากฏการณ์ทางสังคมทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านภูสอย กล่าวคือ ปรากฏการณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของชาวม้งภูสอยนั้นได้แก่ การกระทำทางสังคมของบุคคลต่างชาติพันธุ์กับชาวม้งที่เข้ามามีกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านภูสอย เช่น การค้าขายของพ่อค้า การพัฒนาและสงเคราะห์ การจัดการศึกษา รวมทั้งการจัดระเบียบการปกครองของเจ้าหน้าที่รัฐกับหมู่บ้านภูสอย เป็นต้น ดังนั้น การเมืองของชาวม้งภูสอยในระดับจุลภาคจึงปรากฏให้เห็นถึงพลวัตของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเมือง การปกครองของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านม้งภูสอยนี้ โดยการศึกษาจะแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ของชาวม้งภูสอยเพื่อพยายามรักษาอำนาจและผลประโยชน์ของกลุ่มของตนให้มากที่สุด และในขณะเดียวกันก็จำเป็นจะต้องสูญเสียสิทธิประโยชน์บางประการทั้งในด้านการปกครอง การใช้ที่ดิน เพื่อลดภาวะกดดันจากการแทรกแซงจากการปกครองของรัฐ ที่มุ่งสู่การจัดสรรผลประโยชน์และอำนาจในระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านม้งภูสอยเป็นหลัก โดยเฉพาะการปรับตัวของกลุ่มผู้มีอิทธิพลในชาติพันธุ์ม้ง ในการได้มาซึ่งอำนาจและการใช้อำนาจว่าดำเนินไปในทิศทางใดและมีขอบเขตความสัมพันธ์ในทางสังคมกับกลุ่มอื่น ๆ อย่างไร มีเครื่องมือหรือยุทธวิธีในการรวมกลุ่ม ต่อต้าน และรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสอยเอาไว้ได้อย่างไร

* ชื่อ สกุล ของบุคคลต่าง ๆ และสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ล้วนเป็นชื่อสมมติทั้งสิ้น

ในอีกระดับหนึ่งการวิจัยมุ่งศึกษาถึงปรากฏการณ์ภายนอกที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเศรษฐกิจและการเมืองของชาวม้งภูสว่ย เช่น นโยบายของทางรัฐบาลต่อชาวม้งภูสว่ย การติดต่อสัมพันธ์กับทางราชการของชาวม้งภูสว่ย ความสัมพันธ์ทางการค้าของชาวม้งภูสว่ยกับภายนอกหมู่บ้าน การติดต่อสัมพันธ์กับญาติมิตรที่อยู่ห่างไกลออกไปของชาวม้งภูสว่ย เป็นต้น ซึ่งปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้สามารถแสดงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชาวม้งภูสว่ยในด้านความสามารถสร้างหรือหลบหลีกความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ภายนอกได้เมื่อต้องการ เพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาวม้งภูสว่ย การมุ่งมองปรากฏการณ์นี้จึงเป็นการมองภาวะในการปรับเปลี่ยนการนิยามตนเองของกลุ่มชาวม้งภูสว่ยไปตามสถานการณ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับอิทธิพลจากภายนอก

จะเห็นได้ว่าปัจจัยทางสังคมทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านภูสว่ยจะมีความเกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มชาวม้งภูสว่ย คือ ในลักษณะหนึ่งปัจจัยจากภายนอกต่าง ๆ ทำให้ชาวม้งสามารถใช้ความสัมพันธ์ที่รักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเองและมีความสัมพันธ์กับกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านได้ ในขณะที่อีกลักษณะหนึ่งนั้น การปฏิสัมพันธ์ภายในของกลุ่มตระกูลต่าง ๆ ของชาวม้งภูสว่ยเป็นไปเพื่อพยายามรักษาความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจภายในหมู่บ้านเอาไว้ให้มากที่สุด กล่าวได้ว่าปัจจัยในสองระดับข้างต้นนั้นส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันให้กลุ่มชาวม้งภูสว่ยดำรงอยู่ได้ในสังคมหมู่บ้านภูสว่ย ในขณะที่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในกลุ่มตนเองก็ยังคงรักษาเอาไว้ได้

โดยสรุปมาแล้ว บริบทในการศึกษาครั้งนี้จึงไม่ใช่แค่การศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่แสดงความหมายทางสังคมการเมืองภายในหมู่บ้านที่เป็นหลักเท่านั้น แต่ขอบเขตของการศึกษาได้ขยายรวมไปถึงหมู่บ้านหรือสถานที่ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มชาวม้งในหมู่บ้านม้งภูสว่ยด้วย เช่น หน่วยงานราชการที่ดำเนินการกับชาวเขาเช่น อุทยานแห่งชาติ ศูนย์วิจัยชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตลาดในตัวเมืองเชียงใหม่ และหมู่บ้านม้งที่เป็นญาติกับหมู่บ้านภูสว่ย เป็นต้น โดยการศึกษาส่วนใหญ่เน้นที่ความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านภูสว่ยเพื่อพิจารณาผลที่ตกแก่พฤติกรรมที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองของกลุ่มชาวม้งในหมู่บ้านภูสว่ยเป็นหลัก

อนึ่ง การเลือกหมู่บ้านภูสว่ยเป็นกรณีในการศึกษาครั้งนี้ ด้วยเล็งเห็นเงื่อนไขทางสังคมที่ปรากฏอยู่คือ การมีกลุ่มบุคคลภายนอกเข้ามาทำกิจกรรมในสถานที่แห่งนี้มาก ซึ่งแตกต่างจากหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นเอกเทศ แต่การศึกษาครั้งนี้ศึกษาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกกลุ่มชาติพันธุ์ชาวม้งในหมู่บ้านภูสว่ย ดังนั้น ตัวอย่างของการศึกษาสังคมหมู่บ้านชาวเขานี้ผู้เขียนได้เลือกหมู่บ้านภูสว่ยเป็นเพียงแห่งเดียวจากหมู่บ้านชาวเขาทั้งหมดก็เพราะว่ามีลักษณะความเข้มข้นทางการปฏิสัมพันธ์ในระหว่างกลุ่มบุคคลต่างกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่าหมู่บ้านชาวเขาอื่น ๆ การกล่าวถึงหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งภูสว่ยจึงไม่กล่าวรวมถึงการศึกษากลุ่มหมู่บ้านชาวเขาของชาวเขาเผ่าม้งหมู่บ้านอื่น ๆ ในประเทศไทย

1.5 ระยะเวลาในการศึกษา

ระยะเวลาการศึกษาวิจัยในหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้เข้าไปอาศัยกินอยู่ร่วมกับชาวม้งเป็นเวลา 1 ปีเต็ม คือ เดือนสิงหาคม พ.ศ.2540 ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ.2541 โดยกลับมารายงานความก้าวหน้าและผลการศึกษาให้ทราบเป็นระยะ ๆ คือ 3 เดือนต่อครั้ง

การเข้าไปอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน 1 ปี เพราะต้องการเห็นกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านภูสอยที่แสดงความหมายทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อความแน่นอนของปรากฏการณ์ทางสังคมที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งแสดงออกมา

วัฏจักรชีวิตภายในหมู่บ้านม้งภูสอยก็มีความสำคัญที่จะช่วยให้เห็นถึงช่วงของความเข้มข้นในการปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองในระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ว่ามีมากน้อยในระยะเวลาต่าง ๆ อย่างไร การศึกษาแบบองค์รวม (Holistic Approach) จึงมีความสำคัญต่อการศึกษาในครั้งนี้เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

1.6 วิธีการเก็บข้อมูล

1. การค้นเอกสาร (Document Research)

- เอกสารที่เกี่ยวกับกรอบทางความคิดที่ใช้ในการศึกษาและปรากฏการณ์ของชาวเขาในประเทศไทย
- เอกสารที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหมู่บ้านม้งภูสอย เช่น การดำเนินการของรัฐต่อบ้านภูสอย เอกสารจากการเรียบเรียงของชาวบ้าน เป็นเอกสารชั้นต้น (Primary Source) และเอกสารของราชการ

2. การสัมภาษณ์

- การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ทางราชการและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ เช่น เจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ชาวเขาเชียงใหม่
- การสัมภาษณ์เจาะลึก โดยนำมาใช้กับบุคคลสำคัญภายในหมู่บ้านม้งภูสอย ได้แก่ ผู้อาวุโสภายในหมู่บ้าน ผู้มีอำนาจภายในหมู่บ้านและกลุ่มบุคคลที่เข้ามาค้าขายในหมู่บ้านภูสอย ฯลฯ

3. การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นวิธีการหลักและวิธีการที่สำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อเข้าใจถึงกระบวนการและการดำเนินการทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสอยว่ามีแบบแผนทางสัญลักษณ์อย่างไร โดยเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านเป็นเวลาถึงหนึ่งปีเต็ม ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจในวัฏจักรชีวิตในทุก ๆ ด้านของสังคมบนภูสอย

1.7 ขั้นตอนการดำเนินงานตลอดโครงการ

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน	เดือน																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1. การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง																				
1.1 การสัมภาษณ์ก่อนวิจัยภาคสนาม กรกฎาคม 2540				■																
1.2 การสัมภาษณ์หลังวิจัยภาคสนาม กรกฎาคม 2541																	■			
2. การวิจัยภาคสนาม กรกฎาคม 2540-กรกฎาคม 2541																				
2.1 ศึกษาและทำแผนที่สภาพภูมิศาสตร์และกายภาพ ทั่วไปของพื้นที่วิจัยสนามและทำความเข้าใจกับ ชาวบ้าน กรกฎาคม 2540-เมษายน 2541				■	■															
2.2 ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน กันยายน 2540						■														
2.3 ศึกษาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ภูสอย ตลอดการวิจัย				■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
2.4 ศึกษาระบบเครือญาติ ตลอดการวิจัย				■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
2.5 ศึกษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อทำความเข้าใจ ในประเภทของการจัดกลุ่มองค์กรทางการค้า ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในสถานการณ์ต่าง ๆ ทาง เศรษฐกิจ กันยายน 2540-เมษายน 2541							■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
2.6 ศึกษาการจัดระเบียบทางการเมือง ทั้งในรูปแบบที่ เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตุลาคม 2540- มีนาคม 2541								■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
2.7 ศึกษากิจกรรมและรูปแบบแผนต่าง ๆ ของกลุ่มชาติ พันธุ์ม้ง เช่น พิธีกรรม ศึกษาตลอดการวิจัยภาค สนาม				■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
2.8 ศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในหมู่บ้าน ในการกระทำกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสอย ศึกษา ตลอดการวิจัยภาคสนาม				■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
2.9 ศึกษาผลกระทบที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง สังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ในหมู่บ้าน ม้ง จากการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริม ชาวเขาจากทางรัฐบาล ทำการศึกษาตลอดโครงการ				■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

1.8 กรอบแนวคิดและทฤษฎี

เมื่อก้าวถึงการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เราต้องทราบถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมที่มีอยู่ในกลุ่มนั้น ๆ ว่าความซับซ้อนที่เกิดขึ้นกับกลุ่มต้องถูกพิจารณาในมิติและวิถีทางต่าง ๆ มากมายในอันที่จะทำความเข้าใจกับกลุ่มนั้น ๆ ทั้งยังต้องพยายามให้ใกล้กับความเป็นจริงในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นให้มากที่สุด ดังนั้นการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ จึงต้องคำนึงถึงบริบทต่าง ๆ ที่มีเหตุในการทำให้กลุ่ม ๆ นั้นดำเนินยุทธการทางสังคมของตนเองในทิศทางเช่นไร กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับสังคมในแต่ละแนวย่อมมุ่งพิจารณาและให้ความสำคัญกับประเด็นที่ศึกษาทางด้าน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางด้านปรากฏการณ์ของแต่ละกลุ่มที่มีความเป็นมาและสภาพต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน จึงทำให้ต้องใช้เครื่องมือในการพิจารณาที่เป็นกรอบแนวคิดในการมองสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มต่าง ๆ แตกต่างกันไป การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลายเป็นอีกลักษณะปัญหาหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงการนำเอากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่มีอยู่มาใช้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์นี้

การพิจารณาศึกษาถึงกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยได้แสดงให้เห็นถึงการให้คำนิยามกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่แตกต่างไปจากกลุ่มที่ได้ชื่อว่าเป็น “คนไทย” และถูกจัดว่าเป็น “ชนกลุ่มน้อย” เมื่อมาอยู่ในประเทศไทยจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องใช้นโยบายต่อชนกลุ่มน้อยเพื่อความมั่นคงในรัฐชาติ โดยมีวิธีการดำเนินการให้ชนกลุ่มน้อยอยู่ในการปกครองและขึ้นตรงต่อประเทศไทย การดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐที่มีต่อชนกลุ่มน้อยนั้นผ่านภาวะของปัญหาด้านความขัดแย้งต่อชนกลุ่มน้อย อันเนื่องมาจากการใช้นโยบายผสมกลมกลืน (Assimilation) ซึ่งถือเป็นบทเรียนสำหรับการพัฒนานโยบายเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ในขณะที่เดียวกันถึงแม้ความสำเร็จของนโยบายที่รัฐบาลว่าเป็นนโยบาย “รวมพวก” (Integration) ของรัฐที่มีต่อชนกลุ่มน้อยสามารถจัดปัญหาความขัดแย้งและพัฒนาความเป็นอยู่ของชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ได้ในระดับหนึ่ง แต่สำนึกในกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ นั้นก็ยังคงมีอยู่เช่นกัน อันเป็นเหตุผลในการคงอยู่ในรอยรอยของเอกลักษณ์ในชาติพันธุ์ของตนเอง ความซับซ้อนใน 2 มิติดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงยุทธวิธีที่กลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ได้ใช้เป็นช่องทางในการสร้างฐานะและอำนาจในกลุ่มตัวเองให้คงอยู่ เพื่อให้เข้าถึงสภาพความเป็นจริงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จึงจะขอกกล่าวถึงเนื้อหาทางทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

1. พิจารณาถึงการให้ความหมายต่อประเด็นศึกษาทางด้านระบบและกระบวนการทางการเมืองของนักคิดกลุ่มต่าง ๆ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการนิยามความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnicity) พิจารณาว่าการนิยามความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มีกระแสใดบ้าง แต่ละกระแสมีจุดยืนและมิติการพิจารณาความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อย่างไร
3. การพิจารณาถึงลักษณะที่แสดงความสำคัญของพลวัตและความสัมพันธ์ทางอำนาจ (Power Relation) กับสัญลักษณ์ (Symbols) เพื่อความเข้าใจถึงการปรับใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสำคัญในบริบทการปฏิสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกลุ่ม
4. พิจารณาถึงกระบวนการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินการทางการเมือง การใช้สัญลักษณ์ของกลุ่มในการเป็นกลไก และดำเนินงานภายในกลุ่มเพื่อคงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองในแง่การแข่งขันกับกลุ่มอื่น ๆ

1.8.1. ประเด็นศึกษาคำจำกัดความทางการเมือง

บทความของอานันท์ กาญจนพันธุ์ (2530 : 96) ได้วิจารณ์วิธีการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองและการขยายความหมายทางด้านการเมืองของนักคิดในศาสตร์ต่าง ๆ เห็นว่าโดยปกติวิชารัฐศาสตร์มักจะกล่าวถึงการเมืองว่าเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล ซึ่งถือเป็นหน่วยบริหารภายในองค์กรชนิดหนึ่งที่เรียกว่ารัฐ แต่จากการที่นักมานุษยวิทยาได้ไปศึกษาสังคมย่อย ๆ ทำให้ได้เห็นถึงคำจำกัดความทางการเมืองที่นอกเหนือไปจากสิ่งที่นักรัฐศาสตร์มักจะสนใจศึกษาการเมืองเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับรัฐ ทำให้เกิดความตื่นตัวของนักมานุษยวิทยาในการวินิจฉัยคำจำกัดความการเมืองกันใหม่ เพื่อจะได้ใช้เป็นเครื่องช่วยศึกษาสังคมต่าง ๆ ได้ ไม่ใช่ใช้ได้เฉพาะกับสังคมตะวันตกเท่านั้น

ในที่นี้ผู้เขียนได้นำบทความของอานันท์ (2530) มาวิเคราะห์และวิจารณ์ ซึ่งอานันท์ได้แบ่งการศึกษาทางการเมืองเป็น 2 สำนักใหญ่คือ สำนักระบบ (Systemist) และสำนักกระบวนการ (Processualist)

สำนักระบบ (Systemist) ชี้ให้เห็นว่า การเมืองเป็นระบบหนึ่งในโครงสร้างสังคม เป็นเรื่องของ การแข่งขันแย่งชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ ทั้งของบุคคลและของกลุ่ม การแข่งขันทางการเมืองเป็นไปตาม กฎกติกาที่สังคมกำหนดไว้ นั่นก็คือ กฎของการแข่งขัน (rules of the games) สำนักนี้มองมนุษย์ว่า อยู่รวมกันในระบบการเมือง ต้องต่อสู้แข่งขันกันระหว่างปัจเจกชน การแข่งขันนี้จะเป็นไปตามกฎอัน หนึ่ง ซึ่งสร้างมาจากบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งถือว่าเป็นการตกลงอย่างมีเหตุผล การเมืองจึงเป็นการแข่งขันเพื่อรักษาสถิตของสังคมเอาไว้ (static)

สำนักกระบวนการ (Processualist) พยายามเข้าใจพลวัตของการปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง ระหว่างปัจเจกชนที่ออกมาในรูปของกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ เพื่อเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงซึ่ง สำนักระบบไม่มีพลังเพียงพอในการอธิบาย สำนักนี้จึงเน้นปัจเจกชนอย่างมาก ทำให้พวกนี้พยายามย่อย ปรากฏการณ์มาเป็นส่วน ๆ และศึกษาเฉพาะบางส่วน (เฉพาะกิจกรรม) แทนที่จะมุ่งศึกษาเนื้อหาทั้งหมดภายในปรากฏการณ์นั้น พวกเขา มองสังคมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล อำนาจเป็น จุดหมายและเป็นกิจกรรมที่จะนำไปสู่จุดหมาย พวกเขาเชื่อว่าปรากฏการณ์ทางการเมืองเป็นเรื่องการ แย่งชิงอำนาจของมนุษย์ เพื่อความร่ำรวยและมีพลังเหนือคนอื่น

โดยสรุป ความแตกต่างระหว่างสองสำนัก อยู่ที่ว่าสำนักระบบเน้นสมมูล การแข่งขันทางการเมือง จะเป็นไปตามกฎกติกา บรรทัดฐานของสังคม ทำให้มีลักษณะหยุดนิ่ง ส่วนสำนักกระบวนการพยายาม อธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองว่าเป็นการต่อสู้แข่งขัน เพื่ออำนาจและความร่ำรวยของปัจเจกชน ซึ่ง บางครั้งนำไปสู่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎกติกาของสังคม ทำให้เห็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง ทางการเมือง

การแบ่งแนวการศึกษาการเมืองในมานุษยวิทยาเป็นสองสำนักใหญ่ (Systemist และ Processualist) ของอานันท์ ดูเหมือนว่าจะแสดงความแตกต่างในแนวการศึกษาทางการเมือง แต่จาก

เหตุผลในแนวคิดสำนักระบบตามการเสนอของอานันท์ เมื่อพิจารณาแล้วการเมืองในแง่นี้จะเป็นการเมืองในระบบที่สมดุลและต้องมีโครงสร้างที่แน่นอนคงตัว (statics) เป็นระเบียบ ซึ่งถึงแม้จะมีการแข่งขันกันก็ต้องอยู่ในกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ยอมรับได้ ผู้เขียนเข้าใจว่าการนำเสนอของอานันท์ในสำนักนี้ก็ด้วยมองเห็นเบื้องหลังที่การเข้าไปมีอำนาจปกครองประเทศอาณานิคมต่าง ๆ ของประเทศมหาอำนาจในสมัยนั้น ทำให้การศึกษาแนวการเมืองในทางมานุษยวิทยาต้องผูกพันและสนองรับกับนโยบายของประเทศมหาอำนาจต่อประเทศอาณานิคมที่ต้องการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือคงไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการปกครองประเทศอาณานิคมให้มีความจงรักภักดีต่อประเทศมหาอำนาจ

แนวคิดทางการเมืองทั้ง 2 แนวข้างต้นเป็นการศึกษาที่ต้องนำมาอธิบายร่วมกัน กล่าวคือ ความคิดทางการเมืองแนว Systemist จะคำนึงถึงการอธิบายการแข่งขันทางการเมืองที่ต้องดำเนินอยู่ในการอบของกฎเกณฑ์ กติกาทางสังคม การเมือง ที่วางเอาไว้ อันถือว่าแต่ละบุคคลต้องเล่นอยู่ใน "เกมการแข่งขัน" ทางการเมืองที่ได้ตกลงร่วมกัน แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่นเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และขนาดของประชากร ความกดดันที่เกิดขึ้นจะทำให้กฎเกณฑ์ทางการเมืองที่มีอยู่มีการปรับเปลี่ยน ลดหย่อน เพื่อสามารถกระจายผลประโยชน์ ลดความขัดแย้งที่มีอยู่ในกลุ่ม เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยมีกลุ่มผู้มีอำนาจทำการตัดสินใจเปลี่ยนกฎเกณฑ์นั้น ๆ การอธิบายภาพการเปลี่ยนกฎเกณฑ์ทางการเมืองดังกล่าวเป็นแนวกระบวนการ ที่เข้ามาเสริมการอธิบายแนวการเมืองแบบระบบ ในขณะเดียวกันกิจกรรมทางการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องมีบรรทัดฐานทางสังคมต่าง ๆ มารองรับในการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาวะกฎเกณฑ์ทางการเมืองใหม่ก็จะเป็นการจัดระเบียบทางการเมืองและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไปด้วยในตัว ความสมดุลของสังคมก็จะกลับเข้ามาอีกช่วงหนึ่งก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอีกในอนาคต

โดยสรุปแล้วการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสวอย ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดทางมานุษยวิทยาที่มองการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์เป็นสำคัญ (Frederic William Maitland อ้างในอานันท์ 2530 : 109) โดยพิจารณากระบวนการทางการเมืองภายในหมู่บ้านภูสวอยในลักษณะที่มีกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสวอยในระดับสังคมใหญ่และการปะทะกันของกลุ่มบุคคลที่แตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์ม้งภายในหมู่บ้านภูสวอย ทำให้ระบบการเมือง การปกครอง ภายในหมู่บ้านภูสวอยมีการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ไป กฎเกณฑ์ในการปกครองหมู่บ้านภูสวอยดั้งเดิมที่รองรับและสนองประโยชน์การจัดสรรเรื่องอำนาจเพียงแคภายในกลุ่มชาวม้งภูสวอยนั้นถูกเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ไป เมื่อมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นและอิทธิพลการปกครองของทางภาครัฐบาลเข้ามาเกี่ยวข้อง การจัดสรรอำนาจภายในหมู่บ้านภูสวอยจึงต้องคำนึงถึงการมีจำนวนประชากรเพิ่มและมีหลายกลุ่มบุคคลเข้ามาอยู่ในขณะเดียวกันลักษณะสำนึกทางชาติพันธุ์และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาวม้งก็เปลี่ยนแปลงไปตามข้างต้น โดยมีผู้นำที่มีอำนาจในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มที่นำการเปลี่ยนแปลงหรือสร้างระบบ

สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมใหม่ เพื่อรักษาผลประโยชน์และอำนาจของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองเอาไว้ให้มากที่สุดด้วย ซึ่งก็มีความหมายถึง กฎเกณฑ์ ประเพณี ข้อห้าม ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสอยจะมีการปรับตัวจากการรุกเข้ามาของสิ่งใหม่ ๆ เพื่อแบ่งผลประโยชน์ที่มีอยู่เฉพาะกลุ่มตนเองให้กับกลุ่มบุคคลที่อยู่ร่วมกันบ้าง แต่การเปลี่ยนแปลงในกฎเกณฑ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นความพยายามสร้างกลไกในการรักษาอำนาจและความชอบธรรมในการปกครองให้มีอยู่ภายในกลุ่มของตนเองไว้ให้มากที่สุดเพื่อการดำรงอยู่ในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง

การศึกษาในครั้งนี้จึงยอมรับต่อธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันทางสังคมของมนุษย์ที่จำต้องมีแง่มุมของการต่อสู้แย่งชิงอำนาจต่าง ๆ โดยเฉพาะอำนาจทางการเมือง Aristotle กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันเพื่อมิตรภาพเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วคงต้องยอมรับการอยู่ร่วมกันในสังคมที่จำเป็นต้องมีการต่อสู้และแย่งชิงอำนาจกัน ซึ่งการสำนึกในความเป็นสมาชิกดั้งเดิมของกลุ่มตัวเองได้ทำให้เกิดการหวงแหนและพยายามที่จะรักษาขอบเขตของอำนาจที่ตัวเองเคยมี แต่ในขณะที่เดียวกันกลุ่มอื่น ๆ ที่แวดล้อมอยู่นั้นได้มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและระบบการปกครองเศรษฐกิจ ดังนั้นกลุ่มดังกล่าวข้างต้นจึงต้องปรับตัวยอมรับต่อสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาเพื่อความอยู่รอดในกลุ่มตัวเอง กลไกในกฎเกณฑ์เช่นนี้จึงมีนัยต่อการเป็นกลวิธีในการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มหนึ่ง ๆ ที่ต้องคำนึงถึงกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้เข้ามาร่วมจัดสรรอำนาจกับกลุ่มของตนด้วย กฎเกณฑ์กติกาดั้งเดิมจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้กลุ่มอื่นเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมด้วย แต่กลุ่มดั้งเดิมก็จำเป็นต้องมียุทธวิธีทางการเมืองเพื่อแย่งชิงอำนาจกับกลุ่มอื่น ๆ การเปลี่ยนกฎกติกาบางอย่างจึงเป็นข้อตกลงร่วมกันภายในและระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้มีการจัดสรรทางอำนาจอย่างเหมาะสม

ประเด็นการศึกษาครั้งนี้จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการที่อำนาจได้ถูกจัดสรรให้กับกลุ่มต่าง ๆ เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ โดยมีระบบการปกครองที่เป็นทางการเข้ามามีบทบาทต่อการจัดสรรดังกล่าวและกระบวนการที่จะทำให้เกิดการจัดสรรเช่นนั้นได้ ต้องพิจารณาเข้าไปถึงกลไกของการต่อสู้ทางการเมืองของแต่ละกลุ่มว่ามีลักษณะการต่อสู้เพื่อให้ได้อำนาจนั้นมาได้อย่างไร และเพียงใดโดยที่ยังคงอยู่ร่วมกันในสังคมได้

1.8.2 การนิยามความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnicity or Ethnic Group)

การนิยามความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เท่าที่มีการนิยามได้ให้ความหมายของ Ethnicity แตกต่างและมากมายหลากหลาย แต่เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดโดยภาพรวมแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มชนที่มีวัฒนธรรม, การพูดจาใช้ภาษาร่วมกันและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสังคมร่วมกัน (Keyes, 1979 : 3) แต่แนวคิดนี้ได้ถูกท้าทายจากนักมานุษยวิทยาที่เข้าไปศึกษาสถานการณ์ทางชาติพันธุ์ในพื้นที่ ซึ่งทำให้เกิดการพิจารณาและให้ความหมายที่มีความลุ่มลึก อันเนื่องด้วยการศึกษาที่จะให้คำนิยามของกลุ่มชาติพันธุ์

นั้น ๆ ได้ จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีอยู่ท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ซึ่งมักจะแตกต่างกันไปในรายละเอียดที่แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้ประสบมา

อมรา พงศาพิชญ์ (2534 : 157-176) ได้ให้ทัศนะในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เอาไว้ว่า ในเบื้องต้นกลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นคือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือดและวัฒนธรรม ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมพร้อม ๆ กันไป อันจะช่วยสร้างเอกลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถไร้อารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกัน ความคิดทางชาติพันธุ์นี้ Keyes (อ้างใน อมรา 2534 : 157) มองว่าอาจพิจารณาแยกได้เป็น 2 รูปแบบคือ แบบที่ชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงกัน พึ่งพาอาศัยกัน และแบบที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสัมพันธ์แบบชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ โดยอาจอธิบายโดยแนวคิด 2 แนวคิดคือ 1) แนวคิดระบบรวม (system approach) เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างหน้าที่และการปรับตัวทางชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ย่อยถือเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างหรือระบบรวมของสังคม ในระยะแรก ๆ จึงมีการพยายามรวมกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยให้เป็นส่วนของสังคมใหญ่ ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ จะเป็นไปได้เพื่อให้สังคมส่วนรวมได้มีลักษณะร่วมกันและไม่เกิดความขัดแย้ง การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์จะมีความหลากหลาย เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จำเป็นจะต้องเปลี่ยน ทำให้เกิดการประเมินสถานการณ์และประเมินตนเอง อาจเห็นได้จากการที่บุคคลสร้างเอกลักษณ์ใหม่หรือปรับความหมายของเอกลักษณ์เดิม ไม่ว่าจะในรูปแบบใด การปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจะถึงจุดสมดุลและทำให้เกิดเสถียรภาพได้พอสมควร แต่บางครั้งการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลว่า วัฒนธรรมไม่เข้ากัน เช่น ความแตกต่างทางศาสนา แต่ก็มีลักษณะการปรับตัวที่สามารถอยู่ในสังคมเดียวกันได้ โดยไม่มีความขัดแย้งรุนแรง และเกิดบูรณาการทางวัฒนธรรมได้ และ 2) แนวคิดเรื่องลักษณะทางกายภาพหรือสีผิว และทฤษฎีความขัดแย้งเรื่องอคติและการเลือกปฏิบัติ แนวคิดเรื่องความแตกต่างทางเชื้อชาติมีผลทำให้การกีดกันและการยอมรับในความไม่เสมอภาค แนวคิดนี้เป็นการมองจากแง่มุมของทฤษฎีว่าด้วยการขัดแย้งและความเข้ากันไม่ได้ของกลุ่มคนที่มีลักษณะทางกายภาพต่างกัน ซึ่งปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มักเกิดขึ้นโดยที่กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ มักจะถูกเหยียดหยามชนกลุ่มน้อยว่าด้อยกว่าทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม และการที่ชนกลุ่มน้อยมีความรู้สึกมีปมด้อยและรู้สึกไม่ได้รับความยุติธรรมจึงเป็นเรื่องที่มีมูลที่นำไปสู่การขัดแย้งที่รุนแรงได้ ทั้งสองทฤษฎีสามารถนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ได้ใน 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่เข้ากันได้ ซึ่งมักจะใช้ทฤษฎีที่เน้นเรื่องระบบรวมหรือการประสานประโยชน์กับอีกลักษณะหนึ่งคือ ลักษณะที่เข้ากันไม่ได้ ซึ่งมักจะใช้ทฤษฎีความขัดแย้ง

E.R. Leach ได้ให้คำนิยามของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ากันได้โดยได้ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์คะฉิ่น (Kachin) บนที่ราบสูงของพม่าไว้ว่าเป็นกลุ่มประชาชนที่มีภาษาพูดแตกต่างกัน ในแต่ละกลุ่มคนคะฉิ่นจะสื่อสารเข้าใจกันได้บ้างจนถึงไม่สามารถสื่อสารให้เข้าใจกัน และแต่ละกลุ่มจะมีวัฒนธรรมที่ต่างกันไป แต่การที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์คะฉิ่นด้วยกันได้ก็เพราะเป็นกลุ่มที่มีองค์กรรวมกันทางสังคม ความเป็นปึกแผ่นที่เกิดขึ้นในสังคมคะฉิ่นกลุ่มต่าง ๆ ที่มีภาษาและวัฒนธรรมในแต่ละกลุ่มที่หลากหลายนี้ เกิดจากความขัดแย้งในระหว่าง ฉาน (Shan) และคะฉิ่น (Kachin) ที่เป็นที่มาในการนิยามกลุ่มชาติพันธุ์ของคะฉิ่น ซึ่งพวกคะฉิ่นมีโครงสร้างเป็นแบบประชาธิปไตย (democratic) สังคมมีความเสมอภาค แต่จากการแต่งงานและการสะสมทุนในทางเศรษฐกิจ ทำให้บางกลุ่มในสังคมคะฉิ่นมีอำนาจในทางเศรษฐกิจและการเมืองเหนือกลุ่มอื่นในสังคมคะฉิ่น กลุ่มดังกล่าวพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมคะฉิ่นให้เป็นแบบของฉาน (autocratic) ทำให้เกิดการขัดแย้งภายในกลุ่มต่าง ๆ ของสังคมคะฉิ่น การแตกแยกภายในสังคมของคะฉิ่นเกิดขึ้น ทำให้รูปแบบโครงสร้างแบบเจ้านายที่คะฉิ่นเลียนแบบจากพวกฉานไม่สามารถดำรงอยู่ได้ สังคมคะฉิ่นก็จะกลับไปมีโครงสร้างแบบ democratic อีกครั้งหนึ่ง ความแตกต่างทางโครงสร้างสังคมระหว่างฉาน และ คะฉิ่น ทำให้เรานิยามความเป็นคะฉิ่นได้ เป็นการอธิบายเชิงโครงสร้างสังคมมากกว่าความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างคะฉิ่นกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย

แนวความคิดเช่นนี้มีกลุ่มที่เห็นด้วยและพยายามจะสานต่อแนวคิดในภายหลัง (Lehman 1967 A, 1967 B, และ Moerman 1965, 1968) และมีการขยายแนวคิดในข้างต้นว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเดียวแต่มีการแยกย่อยของวัฒนธรรมภายใน โดยเรียกว่าเป็นคุณสมบัติ "Cultunits" (Naroll 1964) อันหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ มีความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม แต่ยังคงร่วมกันทางสังคมได้ (Cultunits that passes common distinct cultures and common distinct languages) กล่าวคือเป็นประชากรที่พูดภาษาตระกูลเดียวกัน และเป็นสมาชิกรัฐหรือมีการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่มเดียวกัน

Barth (1959, 1964) ได้เสนอการนิยามกลุ่มชาติพันธุ์ว่า กลุ่มชาติพันธุ์เป็นเพียงรูปร่างทางสังคมที่มีผลมาจากความแตกต่างทางโครงสร้างของการปฏิสังสรรค์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ การพิจารณาถึงการเป็นสมาชิกของกลุ่มไม่ใช่การมีวัฒนธรรมร่วมกัน แต่เป็นการลงความเห็นหรือการให้คำจำกัดความจากบุคคลผู้กระทำนั้นๆ เอง ดังนั้นการแสดงเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้น Barth นำความคิดในเชิงระบบนิเวศวิทยามากกว่าสนับสนุนการนิยามชาติพันธุ์โดยคนที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองนั้นว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เกิดจากความแตกต่างในทรัพยากรทางระบบนิเวศวิทยา รวมทั้งความแตกต่างทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชน ทำให้ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะแสดงพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เนื่องมาจากความสัมพันธ์กัน มีองค์ประกอบทางวัฒนธรรม (Cultural Traits) เป็นเฉพาะของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เรายังคงมองเห็นถึงความแตกต่างที่มีอยู่ระหว่างสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งกับกลุ่มบุคคลภายนอกได้ อันเนื่องมาจากภายในกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงมีร่องรอยทาง

วัฒนธรรมที่ยังคงมีคุณลักษณะร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ (ethnic group will share some feature of culture or share a total assemblage of cultural traits), (Barth 1969 : 14)

Keyes ได้โต้แย้งความเห็นของ Barth ในประเด็นที่กล่าวว่า การให้คำนิยามของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใดนั้นไม่ได้พิจารณาหรือมีแต่เพียงสำนักพื้นฐานและภูมิหลังของบุคคลเท่านั้น แต่ในการนิยามกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ นั้นจะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ ได้รับการติดต่อสื่อสารในการแปลความหมายใหม่ในการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ขึ้น เช่น ตำนาน, ศาสนา, ความเชื่อ, พิธีกรรมประวัติศาสตร์พื้นบ้าน, นิทานพื้นบ้านและศิลปะ สิ่งเหล่านี้เป็นการก่อรูปทางสัญลักษณ์ใหม่ของการสร้างสำนึกในเอกลักษณ์ของตนเอง และได้ก่อให้เกิดความหลากหลายในสำนึกทางเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ขึ้น (Keyes, 1979 : 4) Keyes ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการนิยามกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวไทยในภาคอีสาน (1966) เอาไว้ว่าการนิยามว่าตนเองเป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์ใดนั้นอยู่นอกเหนือจากกรอบของพื้นที่หรือภูมิภาค ชาวบ้านในภาคอีสานจะนิยามตัวเองว่าอยู่กลุ่มใดนั้นสามารถเลือกการนิยามได้ใน 3 ทางเลือก ที่ขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือชาวบ้านภาคอีสานจะกล่าวว่าตัวเองเป็น "ลาว" เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับข้าราชการไทยหรือคนจากภาคกลางของประเทศไทย โดยจะอ้างถึงข้อมูลทางภูมิหลังและประวัติพื้นบ้านของพวกเขาว่าเป็นคนลาวเหมือนกับคนลาวในประเทศลาว โดยมีความเชื่อว่าเขามีองค์ประกอบทางวัฒนธรรม (Cultural Traits) ร่วมกับคนลาว เช่น พิธีสูขวัญ หรือในความเชื่อจากนิทานพื้นบ้านในภูมิภาคนั้นที่จะแสดงความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และการมีวัฒนธรรมที่ร่วมกับคนลาวในประเทศลาว เป็นหลักในการแบ่งแยกให้เห็นความแตกต่างว่าเขาไม่ใช่กลุ่มคนพวกเดียวกับคนไทยในภาคกลาง เพื่อแสดงให้เห็นคนไทยในภาคกลางโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่าตนถูกทอดทิ้งในทางเศรษฐกิจและไม่ได้รับความเอาใจใส่เท่าที่ควร แต่เมื่อไปเยี่ยมญาติหรือไปทำงานในประเทศลาว ซึ่งตามข้อเท็จจริงประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรูปลักษณะทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) อย่างเดียวกับคนลาวในประเทศลาว กล่าวคือ ชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะถือว่าตนเป็น "คนลาว" ก็ด้วยเหตุที่ว่า "การเป็นคนลาว" ทำให้เกิดความแตกต่างจากคนไทยภาคกลางและอาจกล่าวได้ว่าชาวบ้านอีสานถือคนลาวในประเทศลาวว่า "เหมือนกับเรา" มากกว่าที่จะคิดว่า "เราเหมือนกับเขา" ทั้งนี้เพราะชาวบ้านในภาคอีสานอยู่ภายในระบบสังคมแบบ "รัฐชาติไทย" ทำให้ชาวบ้านในภาคอีสานมีลักษณะความภักดีต่อสังคมที่มีอิทธิพลในการปกครองกลุ่มพวกเขาอยู่ ดังนั้นชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงขยายขอบเขตความสำนึกของตนออกไปนอกอาณาเขตท้องถิ่น โดยถือว่าตนอาศัยอยู่ภายในประเทศไทย จึงนิยามตนเองว่าเป็น "คนลาวแต่เป็นพลเมืองไทย" ซึ่งมีประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านที่ได้รับการปลูกฝังจากการเล่าเรียนในโรงเรียนของไทย และความเชื่อที่เชื่อมกันระหว่างการเป็นประชาชนของพระมหากษัตริย์ไทยที่มีความจงรักภักดีมารองรับเป็นเครื่องยืนยันถึงการมีสัญชาติไทย ท้ายที่สุดเมื่อมีบางเหตุการณ์ที่ต้องเผชิญทั้งความเป็นลาวและไทยแล้ว ชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ของประเทศไทยก็จะนิยามตัวเองว่าเป็น “คนภาคอีสาน” หรือมีความหมายว่าคนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยอ้างถึงการมีประเพณีและความสัมพันธ์กับคนในภูมิภาคนั้นที่ชาวบ้านได้กระทำกันอยู่

ดังนั้นการเข้าใจถึงปัญหาอย่างถูกต้องเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์มิใช่จะกระทำได้โดยการเปรียบเทียบในทางวัตถุวิสัยทางด้านภาษาศาสตร์ วัฒนธรรม หรือสังคม แต่จะต้องกระทำโดยการศึกษาสำนึกในตนเองเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ตลอดจนการใช้สำนึกในตนเองต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นพื้นฐานของการดำเนินความสัมพันธ์ทางสังคม ตามคำกล่าวของ G.W.Skinner ที่ว่า “สำนึกในชาติพันธุ์จะมีมากขึ้นเมื่อมีการติดต่อระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และความภักดีต่อชาติพันธุ์ของตนจะปรากฏออกมาอย่างเด่นชัดก็ต่อเมื่อสมาชิกของกลุ่มต่างสำนึกในผลประโยชน์ของตนเมื่อเผชิญหน้ากับคนกลุ่มอื่น” (Skinner อ้างใน Keyes, 1966)

พิจารณาได้ว่า คำนิยามความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะที่ Keyes นำเสนอได้แสดงลักษณะที่กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ จะนิยามตนเองโดยปรับเปลี่ยนไปตามสภาพหรือบทบาทที่ตนเองกำลัง ปฏิสัมพันธ์อยู่กับบุคคลหรือกลุ่มใด การนิยามกลุ่มชาติพันธุ์ในแง่นี้ได้ชี้ประเด็นให้เห็นถึงความยืดหยุ่นในการปรับตัวต่อการนิยามตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ เมื่อประสบสถานการณ์ที่แตกต่างหลากหลายกันไป มากกว่าที่จะกำหนดตายตัวว่ามีการนิยามตัวเองว่าเป็นคนในชาติพันธุ์เดียวเท่านั้น

Keyes เห็นว่าการแบ่งขอบเขตในระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีข้อจำกัดที่จะแบ่งแยกให้เห็นขอบเขตอย่างชัดเจนเด็ดขาด หรือมีรูปแบบเฉพาะที่แตกต่างระหว่างกัน เมื่อพิจารณาคณอีสานในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนภาคกลางของประเทศไทย ไม่ได้หมายความว่าชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือพยายามแบ่งขอบเขตทางสังคมตนเองไปจากคนภาคกลางของประเทศไทยอย่างชัดเจน แต่ “ความเป็นไทย” จะเป็นลักษณะที่ชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการจะมือนาคัดเมื่อพิจารณาในแง่ของการพยายามเลื่อนเข้าไปสู่ฐานะในสังคมที่สูงขึ้น พวกเขาไม่จำเป็นที่จะต้องซ่อนลักษณะท้องถิ่นหรือความเป็นคนลาวอีสานของตนเองเอาไว้เพื่อจะได้มีลักษณะเป็นคนไทย ดังนั้น “ความเป็นคนไทย” ที่ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการนั้นเป็นความสัมพันธ์อย่างมีเหตุผลเพื่อที่จะแสดงว่าต้องการ “เป็นชนชั้นที่สูงหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า” ในปัจจุบัน เพื่อให้ทัดเทียมกับประชาชนกลุ่มอื่น ๆ ในประเทศที่มีความเป็น “พลเมืองไทย” นอกจากนี้การแสดง “ความเป็นคนไทย” ของชาวบ้านภาคอีสานจะได้รับการอธิบายที่เชื่อมโยงกับ “การเป็นพลเมืองไทย” ของชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับคนลาวในประเทศลาว เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างกันว่าเป็น “พลเมือง” ของประเทศใด ในระหว่างตนเองที่เป็น “คนลาวที่อยู่ฝั่งประเทศไทย” และไม่เป็นพลเมืองลาวเหมือนกับ “คนลาวที่อยู่ฝั่งประเทศลาว” (Keyes 1979 : 5)

ในกรณีการศึกษาของ Moerman ก็เช่นเดียวกันที่อธิบายให้เห็นว่าชาวลื้อบ้านบึง ในอำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการนิยามตนเอง เมื่อมีการอพยพจากภูเขาลงสู่พื้นที่ราบ ซึ่งถึงแม้จะยังมีความแตกต่างทางโครงสร้างสังคมระหว่างชาวลื้อบ้านบึงกับคนเมือง ชาวลื้อก็ไม่ได้มีความ

สนใจว่าตนเองแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ชาวลื้อเองมักจะหลีกเลี่ยงไม่นิยามตนเองว่าเป็นชาวลื้อเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับคนเมืองเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียในการถูกจำกัดสิทธิต่าง ๆ หรือถูกเหยียดทางชนชั้น (Moerman 1968 : 162) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการนิยามกลุ่มชาติพันธุ์ของลื้อเกิดจากการมีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ซึ่งเขารับรู้ว่าติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์ใด ในรูปแบบไหนที่จะไม่ทำให้ถูกจำกัดสิทธิ์ต่อการดำเนินการทางสังคมกับกลุ่มที่จะสัมพันธ์ด้วย Keyes กล่าวว่า การนิยามความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ นั้น เป็นยุทธวิธีการปรับตัวสำหรับกลุ่มชนที่ได้รับจากประสบการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่ติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น (Keyes 1979 : 6)

ประเด็นการพิจารณาเรื่องการผสมกลมกลืนได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาการนิยามความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ Keyes กล่าวว่า การผสมกลมกลืน (assimilation) มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (ethnic identity) แต่ไม่ได้มีนัยสำคัญต่อการบ่งชี้ให้เห็นระดับที่แตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและภาษาในระหว่างกลุ่มสองกลุ่ม ตรงข้ามประเด็นการผสมกลมกลืนทำให้ความแตกต่างเชิงโครงสร้างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์หมดสิ้นไปหรือถูกนิยามขึ้นใหม่ในแง่ที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์ (assimilation requires that the structural difference that separates two groups either be eliminated or redefined in nonethnic terms) (Keyes 1979 :7)

ดังนั้นการพิจารณาประเด็นปัญหาทางการผสมกลมกลืนนั้น มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ซึ่งต้องยืดหยุ่นมากขึ้น ในการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นที่มีอิทธิพลเหนือกว่า และมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ปัจจัยทางการผสมกลมกลืนเช่นนี้เป็นเหตุผลที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสำนึกของการเป็นสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์เพียงกลุ่มเดียวไปสู่การสำนึกทางชาติพันธุ์ที่มีหลากหลายทางเลือก โดยไม่เป็นแต่เพียงการสำนึกที่จำกัดกลุ่ม ๆ เดียว สำนึกทางชาติพันธุ์ที่เกิดความหลากหลายทางเลือกนี้จะมีประโยชน์ต่อความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยสามารถความสำนึกอันเหมาะสมต่อความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มมาใช้ (Keyes 1979 : 19)

กล่าวโดยสรุปแล้ว กลุ่มแนวคิดระหว่าง Barth และ Keyes นั้นมีข้อแตกต่างกันอันเกิดจากการได้เลือกศึกษาสถานการณ์ทางกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน Barth ประสบบกับสถานการณ์ที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มีที่ตั้งรกรากในบริเวณใกล้เคียงกัน จึงทำให้เกิดความแตกต่างและขัดแย้งกันทางการใช้ทรัพยากรในบริเวณนั้น ดังนั้นประเด็นพิจารณาการแข่งขันการแย่งชิงทรัพยากร จึงมีผลในการแสดงถึงขอบเขตทางชาติพันธุ์ได้อย่างชัดเจน รวมทั้งการมีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด สืบเนื่องมาจากบุคคลในกลุ่มชาติพันธุ์ตระหนักว่าตนเองเป็นสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ไหน โดยมีร่องรอยขององค์ประกอบทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ เป็นตัวบ่งชี้ การศึกษาของ Keyes ศึกษารายได้กรอบของการผสมกลมกลืนกับกลุ่มที่มีอิทธิพล ดังนั้นสถานะทางสังคมที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่มีอิทธิพลกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงเป็นความสัมพันธ์ที่ทำให้มีการปรับตัวที่ค่อนข้างยืด

หยุ่น แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์สามารถปรับความหมายการนิยามเอกลักษณ์ในกลุ่มตัวเองให้เข้ากับกลุ่มที่เขา กำลังปฏิสัมพันธ์อยู่ เพื่อดำรงความสัมพันธ์ที่มีระหว่างสองกลุ่มนั้น เห็นได้ว่า Keyes ได้ใช้แนวคิดใน แนวสัมพันธ์ (relative) เพื่ออธิบายกระบวนการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ ที่ต้องสัมพันธ์กับกลุ่ม อื่น ๆ ที่แวดล้อมอยู่และมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ความยืดหยุ่นต่อการมีสำนึกในชาติพันธุ์ของสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ทำให้การให้ความหมายต่อ ความเป็นชาติพันธุ์ของตัวเองที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ

ในการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนภูสอยเป็นประเด็นการศึกษาที่มีพื้นฐานอยู่ที่การให้ความ หมายต่อการนิยามความเป็นชาติพันธุ์ตนเองในกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งสามารถนำแนวคิดการนิยามทางชาติ พันธุ์กระแสต่าง ๆ มาอธิบายร่วมกันโดยพิจารณาว่ากลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ ทราบถึง “ความเป็นชาติพันธุ์” ที่มีมาตั้งแต่อดีตได้โดยเห็นจากร่องรอยทางวัฒนธรรมที่ยังคงมีอยู่ เช่น ภาษา ประวัติศาสตร์ ชุมชน ประเพณี ดังนั้นในความรู้สึกส่วนตัวแล้วสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ม้งก็ยังคงรู้สึกอยู่เสมอว่าตนเป็นสมาชิก ของชาติพันธุ์ใด หรือเป็นคนชาติพันธุ์ใด ซึ่งมีความสำคัญต่อการร่วมมือหรือการรักษาความสัมพันธ์ ภายในกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนได้ในระดับหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันผลของการได้รับ อิทธิพลจากความพยายามผสมกลมกลืนจากกลุ่มอื่นที่มีอำนาจปกครองที่เหนือกว่า ทำให้เกิดความยืด หยุ่นต่อการปรับความหมายในการนิยามตนเองมาเพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างสายสัมพันธ์กับกลุ่มที่มี อำนาจ ทั้งนี้หลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือการถูกจำกัดสิทธิและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่อาจจะเกิดขึ้น กับกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง

การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของคำถามต่าง ๆ ที่ถูกพิจารณาว่ากลุ่มชาติพันธุ์ หนึ่ง ๆ นั้นอยู่ในสถานการณ์ทางสังคมอย่างไร และส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีสำนึกต่อการตี ความหมายของการเป็นสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์เข้มข้นเพียงใด และเขามีกระบวนการในการสร้างความ พันธ์ของตัวเองกับกลุ่มอื่น ๆ ด้วยการอธิบายและปรับสำนึกต่อการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เขาได้อยู่อย่างไร และอะไรเป็นเหตุผลที่ทำให้เกิดการอธิบายเช่นนั้น การศึกษานี้มุ่งให้สามารถเข้าใจในอิทธิพลของการ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางสังคมที่มีผลต่อการให้ความหมายของความสัมพันธ์ในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ต่าง ๆ ภายในบริบทของความสัมพันธ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ได้ประสบอยู่

1.8.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และอำนาจในกรอบทางมานุษยวิทยา

ในหัวข้อที่แล้วมาเราได้พิจารณาถึงแนวคิดทางการเมืองที่ต้องคำนึงถึงกรอบการอธิบายที่มีพลวัต สูง เนื่องจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ มีผลต่อการปรับตัวของการ ดำเนินยุทธวิธีต่าง ๆ ของกลุ่มสังคมเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดสรรทางอำนาจที่มีอยู่ในสังคมเพื่อผล ประโยชน์ที่กลุ่มตนเองจะได้รับอย่างชอบธรรม การเผชิญอำนาจกันของกลุ่มต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นแต่เป็น

การต่อสู้หรือทำการเปลี่ยนแปลงในตัวบทกฎหมายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับจากสมาชิกในสังคม

ประเด็นทางการเมืองสามารถพิจารณาให้เห็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของวิถีทางแห่งการรวมกลุ่มในด้านต่าง ๆ เพื่อสามารถมีอิทธิพลในการต่อรองทางการเมืองได้ ซึ่งกลุ่มสามารถใช้สัญลักษณ์เพื่อเป็นฐานในการสร้างอำนาจที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันของคนในกลุ่ม ทำให้เกิดความเข้มแข็งและความเหนียวแน่นของกลุ่มในอันที่จะแข่งขันกับกลุ่มอื่น ๆ ในเรื่องผลประโยชน์และอำนาจทางการเมือง

ระบบสัญลักษณ์ (Symbols)

นักมานุษยวิทยาอังกฤษพิจารณารูปแบบทางสัญลักษณ์เป็นการกระทำทางสังคมที่มีความหมายทางโครงสร้างและหน้าที่ที่มีต่อระเบียบสังคม (Winthrop 1991 : 288) การศึกษาสัญลักษณ์ในยุคแรก ๆ จึงมุ่งศึกษาสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่แสดงออกมาทางพิธีกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ภายในสังคมว่ามีความหมายในทางสังคมที่แสดงออกในการจัดระเบียบทางสังคม ในขณะที่เดียวกันกับที่พยายามอธิบายว่าเป็นรูปแบบของความรู้สึกร่วมกันของสังคมและเป็นหนทางในความพยายามติดต่อกับอำนาจเหนือธรรมชาติที่ผู้คนในสังคมเชื่อถือ Geertz (อ้างใน Seymour Smith 1986:273) ได้ให้ความหมายสัญลักษณ์เอาไว้ว่าเป็น “วัตถุทางสังคมที่ถูกสร้างเพื่อเป็นที่รวมของการอธิบายความหมายทางสังคมได้อย่างครอบคลุม” (Seymour Smith 1986 : 273)

Cohen (1976) ได้พิจารณาการนิยามสัญลักษณ์ออกมาในรูปแบบของกิจกรรมในชีวิตต่าง ๆ โดยเป็นที่รวมของอุดมการณ์ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐานในสังคมทั้งหมด โดยแสดงออกมาทางการบวงสรวง, พิธีกรรม, การแลกเปลี่ยนของกำนัล, ตำนาน, ระบบเครือญาติ อันมีที่มาจากการศึกษาที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมร่วมกัน สัญลักษณ์ที่แสดงออกมาจึงเป็นรูปร่างของวิถีชีวิตในสังคมนั้น ๆ สัญลักษณ์จะเป็นเสมือนจุดรวมของอุดมการณ์ที่สมาชิกในสังคมพยายามนำเข้ามาแก้ไขปัญหาชีวิตและความตายที่หนีไม่พ้น การอธิบายในลักษณะนี้ Cohen ได้นำมาใช้ปรับปรุงสำหรับการอธิบายสังคมที่กำลังเปลี่ยนเข้าสู่รูปแบบสังคมที่สลับซับซ้อนขึ้น โดยสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพื้นฐานของการสร้างกลุ่มการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ (Cohen 1976 : 23-37)

Cohen ได้คำนึงถึงปรากฏการณ์ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รูปแบบหรือสัญลักษณ์ใหม่บางประการจากสังคมอื่นจึงถูกนำเข้ามาปรับใช้เพื่อทำหน้าที่ทางการเมืองในอีกรูปแบบหนึ่งเมื่อรูปแบบสัญลักษณ์เก่าบางอย่างของกลุ่มไม่สามารถทำหน้าที่ทางการเมืองบางด้านได้

ประเด็นการพิจารณาสัญลักษณ์ของ Cohen จึงชี้ให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของสัญลักษณ์ในการตีความและการนำมาใช้เป็นประโยชน์ทางการเมือง สัญลักษณ์เก่าจะถูกปรับความหมายเพื่อปลุกความรู้สึกของการรวมกลุ่มทางการเมืองของตน ในขณะที่เดียวกันจากเงื่อนไขของการปฏิสังสรรค์จากสังคมกลุ่มอื่น ๆ สัญลักษณ์ใหม่ ๆ จึงถูกนำเข้ามาใช้ในการสร้างความชอบธรรมในอำนาจทางการเมืองหรือการทำ

หน้าที่ทางการเมืองของกลุ่ม ดังนั้นในการวิเคราะห์ที่เป็นพลวัตทางสัญลักษณ์จึงต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงปรับใช้สัญลักษณ์ในความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างปัจเจกบุคคลและกลุ่มทั้งภายในและภายนอกอยู่ตลอดเวลาด้วย

ความสัมพันธ์ทางอำนาจ (Power Relation)

อำนาจในความหมายทางมานุษยวิทยา คือการจัดเตรียมที่มีนัยทางการเมือง Adam (1977) (อ้างใน Seymour-Smith 1986 : 230) ได้ให้ความหมายของอำนาจไว้ว่าเป็นความสามารถของบุคคลหรือหน่วยสังคมที่มีอิทธิพลในการกำกับควบคุมและตัดสินใจต่อบุคคลในสังคมให้กระทำตามที่ตนต้องการ

Cohen (1976 : 23) พิจารณาว่าอำนาจจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจและการเมือง โดยที่กลุ่มสังคมหรือมนุษย์สามารถใช้ปัจจัยสองปัจจัยข้างต้นเป็นกลไกหรือเครื่องมือที่ยกย้ายถ่ายเทได้ เพื่อแสวงหาเป้าหมายที่ต้องการทางการเมือง กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเป็นความสัมพันธ์ทางอำนาจที่มีแก่นสำคัญทางการเมือง

Cohen พิจารณาว่าความสัมพันธ์ทางอำนาจ (Power) และสัญลักษณ์ (Symbol) ต่าง ๆ เป็นความสัมพันธ์ที่มีพลวัตและมีความสำคัญอย่างแยกไม่ออก ความเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชนเผ่าที่เข้าสู่อิทธิพลของสังคมสมัยใหม่ที่ซับซ้อนมากขึ้น ทำให้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ของกลุ่มชนถูกปรับความหมายใหม่ด้วยศักยภาพของความยืดหยุ่นของการตีความหมายของสัญลักษณ์ เพื่อใช้เป็นกลไกในการดำรงรักษากลุ่มเอาไว้ในภาวะที่สังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

ในขณะเดียวกันการใช้สัญลักษณ์ของกลุ่มก็เป็นการรวมตัวทางการเมืองของกลุ่มเพื่อใช้เป็นกลไกในการต่อสู้หรือเป็นยุทธวิธีทางการเมืองในการแข่งขันกับกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั้น การเผชิญกันทางอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมนั้นจะแสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจในกลุ่มต่าง ๆ (Cohen 1976 : 30-32)

โดยสรุปแล้ว Cohen ได้ชี้ให้เห็นถึงพลวัตที่มีความสำคัญต่อกันระหว่างความสัมพันธ์ทางอำนาจ (Power) และสัญลักษณ์ (Symbols) ทางการกระทำ ซึ่งอำนาจจะถูกพิจารณาในประเด็นทางด้านการเมืองเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการที่รวมกันอยู่ของระบบการกระจายอำนาจ ระบบการบริหารอำนาจ และการเผชิญกันทางอำนาจในกลุ่มต่าง ๆ รูปแบบของอำนาจที่มีหลากหลายเช่นนี้ พิจารณาได้ว่าอำนาจมีรูปแบบที่ไม่แน่นอน แต่สามารถซ่อนอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคม ส่วนในการพิจารณาสัญลักษณ์ได้ถูกนิยามในลักษณะที่แสดงออกมาเป็นรูปแบบของกิจกรรมในชีวิตต่าง ๆ เช่น การบวงสรวง พิธีกรรม การแลกเปลี่ยนของกำนัล การสังสรรค์ ซึ่งมีความหมายที่รวมกันอยู่ในวิถีชีวิตอันบ่งบอกวัฒนธรรม ประเพณี บรรทัดฐาน ค่านิยม ตำนาน เครื่องญาติ สัญลักษณ์เหล่านี้ถูกใช้มาสร้างอำนาจแก่องค์กรที่ไม่เป็นทางการ เนื่องจากองค์กรอย่างไม่เป็นทางการสามารถหลีกเลี่ยงภาวะเงื่อนไขทางโครงสร้างที่กลุ่มผลประโยชน์ที่มีอำนาจอย่างเป็นทางการครอบงำอยู่ กล่าวได้ว่าองค์กรสถาบันที่ไม่เป็นทางการจะใช้แบบ

ของสัญลักษณ์ต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการแข่งขันแย่งชิงอำนาจในการดำเนินงานทางการเมืองให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของตนเอง

Cohen (1976 : 30) ได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และรูปแบบสัญลักษณ์ที่ใช้ในกระบวนการการรวมกลุ่มการเมืองของตนเองนั้นจะเกิดขึ้นจากผู้นำกลุ่ม (Leadership) ที่สามารถนำเอาสัญลักษณ์เก่าของกลุ่มตัวหรือสัญลักษณ์ใหม่บางอย่างจากสังคมภายนอกที่มีอิทธิพลมาปรับใช้ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มของตัวเองพอใจที่จะรับไปปฏิบัติหรือเห็นชอบด้วย สัญลักษณ์ที่ผู้นำกลุ่มปรับสร้างนี้ จะช่วยสร้างการรวมกลุ่มทางการเมืองที่เข้มแข็งและแก้ปัญหาที่มีอยู่ของกลุ่มนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

กล่าวได้ว่า Cohen ได้เสนอจุดความสัมพันธ์ที่เป็นพลวัตระหว่างสัญลักษณ์และระบบการเมือง จะเห็นได้ว่าสัญลักษณ์มีลักษณะความยืดหยุ่น (Flexibility) ที่ขึ้นอยู่กับกาลเวลาและความสามารถของบุคคลและกลุ่มในการแปลความหมายสัญลักษณ์ เพื่อการแข่งขันในทางการเมืองกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ยุทธวิธีรูปแบบสัญลักษณ์จะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงความหมายเพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของอำนาจที่เกิดขึ้นใหม่ด้วย

เหตุผลของการบูรณาการ (integration) ในระบบต่าง ๆ จะสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในการจัดระเบียบทางสัญลักษณ์ของกลุ่ม เช่น ศาสนา อุดมการณ์การเมือง เครือญาติจะทำหน้าที่สนองรับต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางอำนาจและการเมือง โดยมีผู้นำกลุ่มเป็นผู้ทำหน้าที่ปรับสร้างสัญลักษณ์ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสมาชิกกลุ่ม ดังนั้นรูปแบบชีวิตที่อยู่ในสถานการณ์เก่า ๆ ก็จะไม่ค่อย ๆ ปรับวิถีและระเบียบชีวิตให้มีการแปลความหมายทั้งด้านหน้าที่และค่านิยมสู่ความสัมพันธ์ต่อระเบียบทางการเมืองใหม่ด้วย (Cohen 1976 : 39-40) ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์จะต้องปรับตัวตามทั้งด้านเศรษฐกิจ ศาสนา อุดมการณ์ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่ ๆ กลุ่มชาติพันธุ์จึงจำต้องสร้างกลไกในการบูรณาการ (Reintegration) ทางสัญลักษณ์ในกลุ่มของตนขึ้นใหม่เพื่อแย่งชิงอำนาจทางการเมืองและการเมืองกับกลุ่มอื่น ๆ การรวมกลุ่มตนเองไม่เป็นทางการ เป็นกลไกทางการเมืองในการแก้ปัญหาภาวะการเปลี่ยนแปลงของชีวิตสังคม อารมณ์ความรู้สึก และเข้าไปมีบทบาทในการเข้าถึงอำนาจทางการเมืองในโครงสร้างใหม่เพื่อพยายามรักษาการดำรงอยู่ของสมาชิกกลุ่มตนเอง

การศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสอย จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของประเด็นการพิจารณาความสัมพันธ์อย่างเป็นพลวัตระหว่างอำนาจและสัญลักษณ์ การกระทำที่จะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสอยใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่กลุ่มมี และได้รับมาระหว่างกลุ่มอำนาจต่าง ๆ เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการพยายามเข้าถึง, รักษาอำนาจที่มีอยู่ในหมู่บ้านภูสอย เมื่ออิทธิพลการบูรณาการของรัฐเข้าไปมีบทบาทต่อความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยมีผู้นำกลุ่มที่เป็นจุดเชื่อมระหว่างความเป็นชาติพันธุ์ม้งและอิทธิพลของระบบการปกครองเศรษฐกิจของรัฐ ผู้นำหรือกลุ่มจะปรับปรุงหรือสร้างสัญลักษณ์ใหม่ (Resymbolisation) ให้กับสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง โดยนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองใน

การรักษากลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง โดยมีกรอบของกฎเกณฑ์ทางการเมืองของสังคมสมัยใหม่เข้ามาผสมผสานกับรูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิมเป็นโครงสร้างสัญลักษณ์ทางการเมืองใหม่ด้วยเช่นกัน

1.8.4 ยุทธวิธีในการสร้างและรักษาความเป็นกลุ่ม

Cohen พิจารณาว่ากลุ่มผลประโยชน์จะมีรูปแบบการสร้างองค์กรกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการโดยใช้สัญลักษณ์ของกลุ่มบางอย่างเป็นกลไก เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรและเป็นการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มโดยมียุทธวิธีดังต่อไปนี้ (Cohen 1976 : 69-84)

กำหนดความเป็นกลุ่ม (Distinctiveness (or boundaries))

ในกระบวนการแรก กลุ่มในสังคมจะมีการรวมกลุ่มและนิยามตัวเอง (identity) ให้แยกออกจากกลุ่มอื่น เพื่อเหตุผลทางการเมืองที่ต้องการรักษาหรือมีอำนาจต่อสิทธิทางการเมือง การนิยามตัวเองให้แตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ จึงเป็นจุดเริ่มของการมีการติดต่อกันทางอำนาจรวมถึงการจัดสรรอำนาจด้วย กลุ่มผลประโยชน์สามารถใช้สัญลักษณ์ที่ไม่เป็นทางการที่มีมากกว่าหนึ่งอย่างในการนิยามตัวเองว่าแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ แต่สัญลักษณ์ที่ไม่เป็นทางการนี้จะถูกปรับสร้างความหมายใหม่เพื่อปรับใช้ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เข้าสู่ภาวะเงื่อนไขทางสังคมใหม่ เช่น ตำนาน ประวัติศาสตร์ ที่มา จุดกำเนิดร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์หรือลักษณะร่วมกันทางบรรพบุรุษ (mythologies of descent), การปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ในการแต่งงานเพื่อประโยชน์ในการสร้างหรือขยายความสัมพันธ์กับกลุ่มสายตระกูลอื่น ๆ การสร้างความเชื่อและพิธีกรรมเพื่อสร้างสำนึกของกลุ่มและมีวิธีการปฏิบัติตัวร่วมกันที่มีลักษณะเป็นกลุ่มองค์กรอย่างไม่เป็นทางการ (ritual beliefs and practices) และการสร้างวิถีชีวิตของกลุ่มร่วมกันเช่น การแต่งกาย การจัดทรงผม การใช้ภาษา (style of life) ทั้งหมดนี้ก็เพื่อแสดงลักษณะในกลุ่มของตนเองให้มีความแตกต่างไปจากกลุ่มอื่น

การสื่อสาร (Communication)

การพัฒนาและการคงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นกลไกในการเป็นกลุ่มการเมืองอย่างไม่เป็นทางการนั้น ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารปัญหาและปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ยุทธวิธีที่ใช้เป็นเครื่องมือทางการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มก็คือการใช้พิธีกรรม การบวงสรวง โดยมีระบบเครือญาติ กฎเกณฑ์การแต่งงาน มิตรภาพเป็นกรอบในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางการสื่อสารภายในกลุ่มของตนเอง

การตัดสินใจ (Decision Making)

การติดต่อสื่อสารเพื่อการกระทำทางการเมืองนั้นจำเป็นต้องมีวิธีการดำเนินการตัดสินใจเพื่อหาข้อสรุปในการแก้ปัญหา ดังนั้นจึงต้องมีกระบวนการในการตัดสินใจที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้มีอำนาจที่จะเสนอแนะว่ากลุ่มควรจะตัดสินใจในการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นอย่างไร เพื่อหาหนทางเข้าถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองเพื่อคงอำนาจกลุ่มตนเองให้มากที่สุด

อำนาจมัติและกระบวนการเป็นผู้นำ (Authority and the Leadership Process)

ผู้นำกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจต่อการดำเนินการทางการเมืองของกลุ่ม จะต้องสร้างความชอบธรรมทางการเมืองการปกครอง โดยผู้นำนั้นอาจจะอ้างสิทธิอำนาจจากการสืบทอดสายตระกูลใหญ่ โดยมีพิธีกรรม และสัญลักษณ์บางอย่างที่ช่วยสร้างความชอบธรรมในอำนาจของตัวเอง และในบางครั้งบุคลิกภาพของผู้นำจะถูกโยงเข้ากับการที่ผู้นำอ้างถึงการได้รับมอบอำนาจจากวิญญาณของบรรพบุรุษ การเป็นผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถแก้ปัญหาชีวิตในกลุ่มสมาชิก โดยใช้สัญลักษณ์ทั้งเก่าและใหม่ในขณะเดียวกันก็พยายามแปลความหมายเพื่อสร้างการยอมรับให้เกิดแก่สมาชิกในกลุ่ม

อุดมการณ์ (Ideology)

ความเกี่ยวเนื่องของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการกับความสัมพันธ์ทางสังคมที่ได้รับอิทธิพลมาจากสังคมรัฐนั้นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ ต้องการการตอกย้ำความเชื่อทางอุดมการณ์ที่หลากหลายรูปแบบ เช่น นิยายปรัมปรา ความเชื่อ บรรทัดฐาน ค่านิยม แรงจูงใจ (myth, belief, norm values, native) บูรณาการทางอุดมการณ์ดังกล่าวจะเป็นการผสมกลมกลืนกันระหว่างสัญลักษณ์เก่าและสัญลักษณ์ใหม่ ที่เป็นพื้นฐานรองรับและกำหนดทิศทางของสมาชิกในกลุ่มและการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายในทางเศรษฐกิจและการเมืองเป็นสำคัญ

ความเชื่อและการกระทำทางสัญลักษณ์กระบวนการของการขัดเกลาสังคม

(Belief and Symbolic Action the Process of Socialization)

กระบวนการในการสร้างความเชื่อร่วมกันทางสังคมจะมีกลไกของพิธีกรรมและศีลธรรมภายในกลุ่มรองรับต่อการปลูกฝังให้สมาชิกเชื่อในสัญลักษณ์ของกลุ่มที่ยึดถือร่วมกัน

Cohen ยอมรับว่าการอธิบายรูปแบบสัญลักษณ์ของกลุ่มเมื่อเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ว่า มีความยากและคลุมเครือต่อการอธิบาย การพัฒนาบรรทัดฐานค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์ ที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มสัญลักษณ์เป็นกระบวนการอธิบายที่มีความสัมพันธ์กับการสำนึกในเอกลักษณ์ของกลุ่ม การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมสมัยใหม่นั้นจะขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นต่อการแปลความหมาย

ของสัญลักษณ์ต่าง ๆ และความสำคัญของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมือง

โดยสรุปแล้วยุทธวิธีทางสัญลักษณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ได้ใช้เพื่อการรวมกลุ่มในรูปกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและการต่อสู้ทางการเมืองกับกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้สถานการณ์เดียวกัน โดยแต่ละชาติพันธุ์นั้นจะมีการพัฒนาสร้างรูปแบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ เข้ามาช่วยแก้ปัญหาภายในกลุ่ม ขณะเดียวกันก็ใช้เป็นเครื่องมือในการรวมกลุ่มของตนเองในลักษณะเป็น “องค์กรทางการเมืองที่ไม่เป็นทางการ” (informal political group organization)

จะเห็นได้ว่า Cohen (1969 : 14) มีสมมติฐานพื้นฐานว่า การที่อิทธิพลของระบบรัฐเข้ามามีบทบาทในด้านต่าง ๆ ภายในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้เกิดความวิตกกังวลว่ากลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ จะสูญเสียวิถีชีวิตหรือความสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองลงไป จึงทำให้เกิดกระแสการสร้างสำนึกในชาติพันธุ์อีกครั้งหนึ่ง โดยนำสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ถูกพัฒนาขึ้นของกลุ่มมาใช้เป็นกลไกในการต่อรองและเข้าถึงอำนาจทางการเมืองเพื่อดำรงรักษาความเป็นกลุ่มตนเองเอาไว้ และเพื่อสร้างเครือข่ายอำนาจของกลุ่มในการผูกขาดการค้าและสิทธิทางการเมือง การผูกขาดทางการค้าของกลุ่มโดยอาศัยการตั้งองค์กรสมาคมที่ไม่เป็นทางการของกลุ่มชาติพันธุ์ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการแข่งขันกันในระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ร่วมพื้นที่สังคมเดียวกัน การแข่งขันที่เกิดขึ้นจึงมีรากฐานมาจากความแตกต่างของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้เกิดการแข่งขัน ต่อรองทางการเมืองโดยอาศัยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของการรวมกลุ่มเป็นกลไกที่สร้างความแข็งแกร่งให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ของตน

กล่าวโดยสรุปการศึกษาการแบ่งแยกกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองให้ต่างไปจากกลุ่มอื่น ๆ ในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้น เราสามารถพิจารณาประเด็นที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ถูกขยายขอบเขตการปฏิสัมพันธ์อยู่ภายใต้กรอบของสังคมที่เป็นรัฐ นโยบายของรัฐได้ใช้วิธีการ “รวมพวก” ต่อชาวเขาต่าง ๆ ที่อยู่ในประเทศไทย โดยเรียกชื่อชาวเขาที่อยู่ในประเทศไทยว่า “ชาวไทยภูเขา” อันแสดงว่าชาวเขาก็เป็นพลเมืองไทยคนหนึ่งด้วย โดยมีโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐเข้าไปมีบทบาทในหมู่บ้านชาวเขาต่าง ๆ ทำให้เห็นว่าชาติพันธุ์ม้งถูกลบเลือนในการที่จะได้ชื่อว่าเป็น “คนไทย” พวกหนึ่งที่เป็น “ไทยภูเขา” ดังนั้นความเป็นชาติพันธุ์ดั้งเดิมของชาวม้งอาจจะลดระดับลงบางส่วน Cohen (1969 : 1) ได้แยกลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประสพกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางประเพณีและการเมืองเอาไว้ว่าหลังจากที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ใน Africa ได้ตกอยู่ภายใต้อาณานิคมรัฐอาฟริกาทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่ตรงกันข้ามกัน 2 ปรากฏการณ์คือ

- ก. ปรากฏการณ์การตัดทอนความเป็นกลุ่ม (detribalization) คือกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มต้องปรับตัวในการติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นจนได้สูญเสียวัฒนธรรมบางส่วนของตัวเองลงไป และรับวัฒนธรรมจากกลุ่มอื่น ก่อให้เกิดการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมกลุ่มอื่นที่มีอิทธิพล

และสมาชิกมากกว่ากลุ่มของตน (วัฒนธรรมหลัก) ทำให้เกิดการสูญเสียสำนึกทางชาติพันธุ์ การรับเอาระบบการเมืองใหม่ของกลุ่มวัฒนธรรมหลักทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันทาง เศรษฐกิจและการเมืองในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องอยู่ใต้อิทธิพลการปกครองของสังคมที่ใหญ่กว่า ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกิดปรากฏการณ์นี้จะสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองลงไปโดยรับ เอาสัญลักษณ์วัฒนธรรมในสังคมสมัยใหม่มาเป็นกลไกในการสร้างกลุ่มทางการเมืองอย่างเป็นทางการ

- ข. ปรากฏการณ์การสร้างเสริมความเป็นกลุ่ม (retribalization) คือกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม แสดงความเป็นกลุ่มตัวเองขึ้นอย่างชัดเจน (identity) แตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ กลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะนี้จะมีการผลิตซ้ำทางองค์กรของตัวเอง (reorganizing) และพัฒนา สัญลักษณ์ประเพณีของตัวเองให้เด่นชัดขึ้น ปรากฏการณ์การสร้างเสริมความเป็นกลุ่ม (retribalization) เช่นนี้ เป็นการสร้างการรวมตัวในกลุ่มชาติพันธุ์ในทางการเมืองขึ้นมาโดย สร้างความเข้มข้นในการปฏิสัมพันธ์กันในหมู่พวกเดียวกันเองเพิ่มมากขึ้น มีการอ้างถึง ประเพณี นิยายปรัมปรา ค่านิยม และสัญลักษณ์และการบวงสรวงต่าง ๆ ของวัฒนธรรม ของตนเพื่อสร้างองค์กรทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ ในการทำงานที่ต้องเผชิญอำนาจกับ กลุ่มอื่น ๆ เพื่อเข้าไปมีบทบาทในสิทธิและผลประโยชน์ในสังคมนั้น ๆ ได้มากขึ้น การผลิต ซ้ำสำนึกในชาติพันธุ์ และสัญลักษณ์ในการสร้างกลุ่มองค์กรอย่างไม่เป็นทางการขึ้นมาใหม่นี้ เป็นผลมาจากอิทธิพลของการรุกเข้ามาของสังคมนั้น ทั้งทางด้านปกครอง การเมือง และ เศรษฐกิจ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีความต้องการรักษาองค์กรทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ ตนเองให้คงอยู่ การใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในกลุ่มตนเองจึงถูกสร้างมาเพื่อเป็นกลไกใน การรวมกลุ่มทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการในชาติพันธุ์ตนเองให้แตกต่างและแยกออกไป จากกลุ่มสังคมและชาติพันธุ์อื่น ๆ

ในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสว่ย เราอาจจะเห็นและยอมรับว่ากระบวนการที่เกิดขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นกระบวนการที่มุ่งเข้าสู่การถูกการตัดทอนความเป็นกลุ่ม (detrIALIZED) จากนโยบายรวมพวกที่ทำ ให้วัฒนธรรมบางอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งสูญเสยลงไป และเกิดการรับเอาวัฒนธรรมอื่นจากสังคมนั้น ไทย เช่น เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองทางราชการ วัฒนธรรมทุนนิยมสมัยใหม่ แต่ความเป็นกลุ่ม ชนเผ่า (tribes) ก็คงยังมีอยู่และสังเกตได้

ดังนั้น ตามที่ Cohen ได้ยกกระบวนการ 2 กระบวนการข้างต้นขึ้นมาจึงมีจุดพิจารณาอยู่ที่การ สร้างสำนึกและการสูญเสียสำนึกในชาติพันธุ์ของตัวเอง ในการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสว่ยครั้งนี้ เล็งเห็นถึงความสำคัญในสองกระบวนการดังกล่าว ที่ชาวม้งภูสว่ยอยู่ในพื้นที่ที่มีการปะทะสัมพันธ์กัน ระหว่างอิทธิพลของสังคมนั้นสมัยใหม่และสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวม้ง ซึ่งถึงแม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์

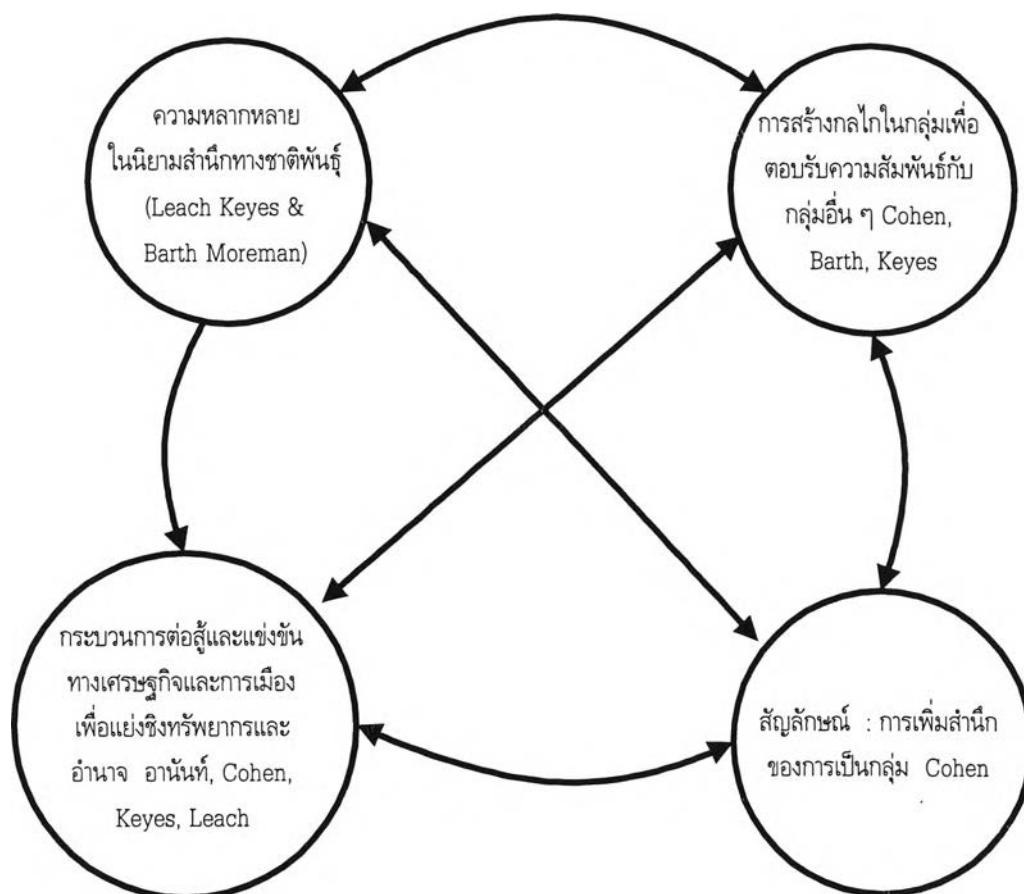
มังกุสววยรับเอากระบวนการตัดทอนความเป็นกลุ่ม (detribalization) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่แพร่หลายในสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในปัจจุบันจากการผสมกลมกลืนโดยนโยบายการรวมพวกของรัฐบาล แต่ในขณะเดียวกันการตัดทอนความเป็นกลุ่ม (detribalization) ไม่ได้หมายความว่า เป็นการทำลายสำนึกทางชาติพันธุ์ในหมู่ชาวมังกุสววยอย่างสิ้นเชิง เพราะภายในกระบวนการดังกล่าวก็ยังคงมีแรงต้านจากกลุ่มสมาชิกของชาวมัง ที่เกิดจากสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ตนเองหวงแหนในระดับหนึ่ง กระบวนการการฟื้นฟูกลุ่ม (retribalization) ในกลุ่มชาติพันธุ์มังกุสววยจึงเป็นกระแสหนึ่งที่ชาวมังได้อาศัยสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามาปรับความหมายให้เป็นสัญลักษณ์ของตนเองในรูปแบบใหม่ เพื่อสร้างอำนาจทางการเมืองของกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมือง ของกลุ่มตนเองไว้ในโครงสร้างทางการเมืองสมัยปัจจุบัน การนำเสนอและการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบใหม่ของกลุ่มตนเอง จึงหมายถึง การรวมกลุ่มองค์กรทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการในการพยายามเข้าไปมีบทบาทในสถาบันการปกครองที่เป็นทางการ เพื่อรักษาอำนาจและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของกลุ่มตนเองให้ดำรงอยู่ ท่ามกลางกระแสสังคมมังกุสววยที่มีความสลับซับซ้อน

สรุป จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาสร้างแผนภูมิที่ช่วยเชื่อมโยงแนวคิดที่หลากหลายได้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการที่จะวิเคราะห์และสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของชาวมังได้

แนวความคิดทางการเมืองในแง่ของการต่อสู้แข่งขันเพื่อเพิ่มอำนาจและทรัพยากร ของอำนาจนั้น เป็นการนำเสนอให้เห็นพื้นฐานของสังคมและมนุษย์ ความสัมพันธ์ทางอำนาจเป็นแง่มุมของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีอยู่ในทุกสังคม ไม่ว่าใหญ่หรือเล็กแต่ละสังคมได้กำหนดกติกาของตน สำหรับการเข้าถึงทรัพยากรและอำนาจปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม (สัญลักษณ์) เศรษฐกิจ และการเมือง (อำนาจ) มีอิทธิพลต่อกันและกัน เป็นพลวัตที่นำไปสู่ความเข้าใจในวิถีชีวิตของคนในแต่ละสังคม การได้อำนาจและทรัพยากรขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลแต่ละกลุ่ม ในการตีความหมายทางสังคมและวัฒนธรรม และการใช้สัญลักษณ์เพื่อให้เกิดการยอมรับในความถูกต้องของการได้มาซึ่งอำนาจและทรัพยากรนั้น ๆ

Cohen ได้เสนอแนวคิดในการวิเคราะห์สถานการณ์ดังกล่าว บุคคลและกลุ่มสร้างและปรับสัญลักษณ์ที่จะช่วยให้เกิดพลังและความสามารถในการช่วงชิงผลประโยชน์และอำนาจ รวมทั้งทำให้เกิดความชอบธรรมในการได้มาซึ่งผลประโยชน์และอำนาจนั้น ๆ ด้วย Leach, Barth และ Keyes สนับสนุนความคิดของ Cohen ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในและระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ สำนึกทางชาติพันธุ์ไม่อาจแยกออกจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมือง แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ใช้และปรับระบบสัญลักษณ์ของตนในการช่วงชิงทางการเมืองและกำหนดเส้นแบ่งเขตทางชาติพันธุ์ สำนึกทางชาติพันธุ์ที่หลากหลายเป็นเครื่องยืนยันถึงความต้องการในการรักษาและผูกขาดทรัพยากรและ

อำนาจ อันเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์ภายในและระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ พลวัตของความสัมพันธ์ รวมถึงอำนาจในด้านหนึ่งกับสัญลักษณ์อีกด้านหนึ่ง มีความซับซ้อนและเป็นขุมทรัพย์สำหรับนักวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เป็นตัวอย่างหนึ่งของการศึกษาสังคมในมิติดังกล่าวข้างต้น

กระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และอำนาจ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับชาวเขาในประเทศไทยได้มีผู้วิจัยศึกษาไว้มากมายหลายประเด็น การทบทวนวรรณกรรมในที่นี้จึงขอจำกัดวงไว้ที่การพิจารณาเอกสารที่มีประเด็นการศึกษาภาพรวมของชาวเขาในประเทศไทย และผลงานการศึกษาทางด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยเป็นลำดับต่อมา กรอบการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวที่ผ่านมาสามารถแยกประเด็นความสนใจได้เป็นหัวข้อต่อไปนี้คือ

1. การศึกษาลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในแนวชาติพันธุ์วรรณา (ethnography) ที่อธิบายสภาพทั่วไปต่าง ๆ อันเป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในขณะนั้น โดยส่วนใหญ่มุ่งให้ความสนใจในลักษณะของสังคมวัฒนธรรมประเพณีข้อห้ามและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในที่นี้จะขอละไม่กล่าวถึงหัวข้อนี้ เพราะได้มีผู้ศึกษาไว้มากมาย ซึ่งเป็นเพียงรายละเอียดขั้นพื้นฐานต่อการศึกษาความเข้าใจในลักษณะความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง แต่ดั้งเดิมว่าเป็นอย่างไรและมีที่มาอย่างไรเท่านั้น

2. การศึกษากิจกรรมของชาวเขาในประเทศไทยที่รัฐบาลไทยมองว่าเป็นปัญหาคุกคามต่อเสถียรภาพของประเทศรวมทั้งพิจารณาถึงนโยบายการพัฒนาและสงเคราะห์ของทางภาครัฐที่มีต่อชาวเขาและส่งผลกระทบต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ในกลุ่มชาวเขา

3. การมุ่งพิจารณาประเด็นการศึกษาที่หลากหลาย เช่น การเปลี่ยนแปลงในองค์กรทางสังคมวัฒนธรรมของชาวม้ง สำนึกในกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวม้ง บทบาทผู้นำของชาวม้งที่มีผลทางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างม้งกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชาวเขาของรัฐบาลและปรากฏการณ์ทางการเมืองของชาวเขาในสมัยก่อน มักจะกล่าวถึงความวิตกกังวลเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติและทำให้รัฐบาลพยายามจัดตั้งองค์กร หน่วยงานที่ทำงานด้านพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาขึ้น เพื่อนำโครงการพัฒนาต่าง ๆ เข้าไปในชุมชนชาวเขา

วิทยานิพนธ์ของพรรณนิภา วุฒิการณ์ (2517) เรื่องการศึกษางานสงเคราะห์ชาวเขาของกรมประชาสงเคราะห์ระหว่างปี 2509-2516 โดยศึกษาถึงการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นิคมฯชาวเขา ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ศูนย์วิจัยชาวเขา ฯลฯ ซึ่งพิจารณาว่าการดำเนินงานส่วนใหญ่นั้นมุ่งพัฒนาในด้านอาชีพ การศึกษาและสุขภาพอนามัย เพื่อแก้ไขปัญหาที่แต่ดั้งเดิมชาวเขาปลูกพืชมีระบบการเพาะปลูกที่ทำให้เกิดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าและต้นน้ำลำธาร รวมถึงปัญหาทางด้านสังคมและการเมือง ดังนั้นจึงได้จัดให้มีการดำเนินการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์และให้กรมฯ เป็นแหล่งกลางประสานงานและเป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการและอนุกรรมการต่าง ๆ โครงการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาได้ถูกวางขึ้นเพื่อแก้ปัญหาชาวเขาในข้างต้น โดยจัดตั้งนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขา ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาประจำตามจังหวัดภาคเหนือเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลและมีการจัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขาเพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ทั่วไปของชาวเขาดียิ่งขึ้น และส่งผลให้งานด้านการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาได้ผลมากขึ้น แต่การดำเนินงานสงเคราะห์ชาวเขาตั้งแต่ปี 2502 ได้ประสบปัญหาและอุปสรรคอยู่เสมอ อันเป็นปัญหาทางโครงสร้างของหน่วยงานที่ดำเนินการที่ยังขาดการประสานงานระหว่างหน่วยราชการต่าง ๆ

และปัญหาในด้านกำลังเงิน นอกจากนั้นนโยบายของรัฐบาลบางประการ เช่น นโยบายห้ามปลูกฝิ่น ก็มีอาจดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้

อย่างไรก็ตามโดยสรุปแล้ว กรมประชาสงเคราะห์ได้รับผลสำเร็จพอสมควรในด้านการดำเนินงาน แม้ว่าไม่สามารถหยุดยั้งการปลูกฝิ่นของชาวเขาได้ แต่การทำลายป่าไม้และการปลูกฝิ่นในพื้นที่ปฏิบัติงานของกองสงเคราะห์ชาวเขาไม่แผ่ขยายต่อไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสร้างทัศนคติของชาวเขาให้มีความรู้สึกเป็นคนไทยได้ผลอย่างดี นอกจากนั้นชาวเขายังมีความกระตือรือร้นที่จะได้รับการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ จากทางรัฐบาล

งานศึกษาของ *Aran Suwanbupha (1976)* เรื่อง *Hill Tribe Development and Welfare Programs in Northern Thailand* ได้กล่าวถึงโครงการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาซึ่งมุ่งแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. ป้องกันการทำลายป่าและทรัพยากรธรรมชาติของชาวเขา โดยจัดพื้นที่ทำกินแบบเกษตรกรรมถาวรไม่ให้ชาวเขาอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน
2. หยุดยั้งการปลูกฝิ่น
3. พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาวเขาภายใต้ต้นนโยบายการพัฒนาของรัฐบาล
4. ให้ชาวเขาทราบถึงบทบาทและสำนึกต่อความเป็นพลเมืองของประเทศ อันเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงทางสังคมและการเมืองของประเทศไทย

การศึกษานี้พบว่า ทางภาครัฐได้จัดหมู่บ้านหนองหอยเป็นพื้นที่อันดับสองในการพัฒนาที่มีการติดต่อสื่อสารที่ลำบาก หน่วยงานของรัฐเข้าถึงยาก มีการสาธารณสุขและการศึกษาที่ไม่เพียงพอ ประเพณีในการทำเกษตรยังคงเป็นแบบดั้งเดิม ทำให้ภาครัฐต้องเปลี่ยนแปลงโครงการพัฒนาต่าง ๆ รวมทั้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและความต้องการของชาวม้งน้ำเงินหนองหอยด้วย ดังนี้

1. เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการผลิตทางเกษตรกรรม โดยการใช้เทคโนโลยีการพัฒนาทางด้านนี้ได้ต้องการการชลประทาน มีระบบตลาดรองรับ มีการเก็บรักษา และมีการลงทุนทางการเงิน ซึ่งถึงแม้การพัฒนาจะได้จัดเตรียมวิธีการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของชาวม้งหนองหอย แต่ก็ยังไม่เพียงพอ ทำให้ชาวม้งหนองหอยยังปลูกฝิ่นเป็นพืชหลักอยู่
2. ถึงแม้ว่าชาวม้งหนองหอยจะได้รับการพัฒนาจากทางราชการ ทำให้มีการปฏิบัติตามโครงการและกฎเกณฑ์ที่รัฐบาลวางไว้ แต่เขาก็คงติดต่อกับทางราชการ เฉพาะเวลามีปัญหาเท่านั้น รวมทั้งพวกเขายังมีความรู้สึกที่ผูกพันใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์มากกว่าหน่วยงานของรัฐบาล

3. ชาวเมืองบ้านหนองหอยมีการติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น โดยเฉพาะทางด้านการค้า ทำให้ได้รับอิทธิพลจากสังคมภายนอก โดยมองเห็นโอกาสที่จะมีชีวิตที่ดีกว่าเมื่อเข้าไปอยู่ในเมือง การอพยพย้ายเข้าเมืองจึงเป็นปัญหาของทางภาครัฐในอนาคต

4. ชุมชนบ้านหนองหอยมีการปรับตัวทางด้านพิธีกรรมความเชื่อที่ยึดหยุ่น เมื่อได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาให้เข้าสู่ความทันสมัย ความเชื่อทางศาสนาดั้งเดิมของชาวเมืองบ้านหนองหอยได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่มีเหตุผลขึ้นจากการได้รับอิทธิพลของความรู้และเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่โดยที่ไม่มีขัดแย้งกัน

จากปรากฏการณ์ทางสังคมของชาวมั่งน้ำเงินบ้านหนองหอย มีปัญหาการพัฒนาในด้านนโยบายเป็นส่วนใหญ่คือ การขาดการดำเนินการที่ครอบคลุม, ขาดข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการพัฒนา, ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนแน่นอน, ขาดการประสานงานที่ดี, ขาดงบประมาณการช่วยเหลือ, ขาดการอบรมเจ้าหน้าที่และไม่สามารถกระตุ้นให้ชาวเขามีส่วนร่วมในการพัฒนาตัวเองได้

บทความของ ซูพินิจ เกษมณี (2528 : 39-61) เรื่องผลกระทบของความทันสมัยต่อวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยกล่าวว่า การเข้าแทรกแซงของรัฐบาลและเอกชนในด้านนโยบายรวมพวก (integration policy) ต่อชาวเขา เพื่อดำเนินการเร่งรัดกระตุ้นให้ชาวเขาตระหนักถึงการเป็นพลเมืองไทยและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยมีการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ของรัฐบาลที่เข้ามาแทรกแซงอาจพิจารณาในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. การเกษตรกรรม ซึ่งทางภาครัฐและเอกชนได้นำโครงการการพัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น
2. การศึกษา ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์โดยสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) จัดการประถมศึกษาสำหรับเด็ก ๆ ชาวเขา รวมทั้งรับผิดชอบโครงการพระธรรมจาริกและจัดให้มีการศึกษาผู้ใหญ่สำหรับชาวเขา
3. สุขภาพอนามัย พื้นฐานอยู่ที่การบำบัดรักษามากกว่าป้องกันและส่งเสริมการวางแผนครอบครัวที่เพิ่มจะได้รับความสำคัญ
4. การเผยแพร่ศาสนา ทั้งคริสต์และพุทธ
5. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นไม่นานมานี้ โดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ท่องไปตามหมู่บ้านชาวเขา

ผลที่ตามมาจึงกระทบต่อสังคมชาวเขาทางด้านเศรษฐกิจ ที่ทางภาครัฐได้พยายามอย่างหนักในการแนะนำส่งเสริมพืชเงินสดชนิดต่าง ๆ เพื่อทดแทนฝิ่นและเพื่อปรับเปลี่ยนคนเหล่านี้ให้ทำการเกษตรถาวร ซึ่งจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยี ขั้นตอนการผลิต และการดูแลรักษาอย่างมาก ความต้องการการใช้

แรงงาน บังคับให้สมาชิกในครอบครัวชาวเมืองต้องใช้เวลามากขึ้นในไร่แบบใหม่ ส่วนการศึกษาที่ทางภาครัฐนำมาจัดให้กับเขา มีความไม่เหมาะสมเนื่องจากของระยะเวลาการศึกษาซ้อนทับกับช่วงฤดูทำการเกษตรบนภูเขา และระบบการศึกษาสมัยใหม่ดูเหมือนจะรับผิดชอบเพียงสิ่งที่เบ็นองค์ประกอบของสังคมสมัยใหม่ แต่ละทิ้งชิ้นส่วนทางวัฒนธรรมของเขา และยังนำค่านิยมสังคมสมัยใหม่ทั้งหมดเข้ามาด้วย ในด้านการเมืองการปกครอง ระบบการปกครองสมัยใหม่ทำให้ผู้นำชาวม้งเผชิญอยู่ระหว่างเลี่ยมเขาควย คือ เจ้าหน้าที่จะสั่งการดำเนินการของทางภาครัฐในการพัฒนาหมู่บ้านกับหัวหน้าหมู่บ้านในลักษณะจากบนสู่ล่าง แต่หัวหน้าหมู่บ้านจะปรึกษาหารือกับชาวบ้านก่อนในเรื่องผลดีผลเสียของการพัฒนา การสั่งการของเจ้าหน้าที่ที่อาจจะไม่ได้รับความเห็นชอบจากชาวบ้าน เป็นความขัดแย้งที่หัวหน้าหมู่บ้านอยู่ในฐานะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก ในด้านศาสนา ผลของการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาทั้งในศาสนาพุทธและคริสต์ ทำให้เกิดการแบ่งแยกหมู่บ้านในสังคมของชาวเขา ไม่ว่าในระหว่างชาวเขากลุ่มเดียวกันหรือระหว่างกลุ่มที่มีความเชื่อตามจารีตประเพณีกับโครงสร้างสังคมที่แตกต่างกัน

การวิจัยของอรัญและคณะ (2521) เรื่องผลกระทบของโครงการพัฒนาที่สูงต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของชาวไทยภูเขาในภาคเหนือของประเทศไทย ผลของการศึกษาพบว่า ผลกระทบของโครงการพัฒนาที่สูงต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของชาวแม้วทั้ง 3 หมู่บ้านรายงานว่า รู้จักพืชชนิดที่ตนเองไม่เคยปลูก โดยเห็นชาวเขาหมู่บ้านอื่นหรือชาวพื้นราบปลูก แต่ไม่รู้จักรากปฏิบัติเพื่อเพาะปลูกให้ได้ผลจึงไม่สามารถเพาะปลูกตาม จึงทำให้ดินถูกใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ ในการศึกษาการระบบการจำหน่ายผลผลิต (Distribution system) ของแต่ละหมู่บ้าน ปรากฏว่ามีชนิดของสินค้าที่นำออกจำหน่ายมากขึ้นกว่าแต่ก่อน เช่น ข้าวพันธุ์ใหม่ ผักชนิดต่าง ๆ และผักส่งเสริม เนื่องจากมีทางคมนาคมสะดวก รถยนต์เข้าถึงหมู่บ้าน การจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ทำโดยการชำระเงินสด ปัญหาราคาสินค้าเคลื่อนไหวรุนแรง เป็นปัญหาสำคัญอันดับแรก อันจะทำให้ไม่เอื้ออำนวยให้มีการปรับปรุงการผลิตเท่าที่ควร

ในเรื่องระบบการบริโภค (Consumption system) และการใช้จ่ายของชาวเขาพบว่า เป็นไปตามทฤษฎีที่ว่าในสังคมซึ่งมีระบบเศรษฐกิจที่ยังไม่พัฒนา ประชาชนจะมีรายจ่ายส่วนใหญ่ในเรื่องอาหารมากที่สุด โดยเฉพาะอาหารแป้ง ชาวเขาทั้งสามหมู่บ้านมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับข้าวเป็นร้อยละสูงที่สุดในรายจ่ายค่าอาหาร และเนื่องจากการเลี้ยงปศุสัตว์ของชาวเขาถูกรบกวนจากโรคระบาดมากขึ้นทุกที อันเป็นผลจากการติดต่อกับกลุ่มชนพื้นราบประการหนึ่ง และการไม่สามารถรับเทคโนโลยีการพัฒนารายจ่ายปศุสัตว์ของชาวเขาอีกประการหนึ่ง ทำให้ที่ค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารโปรตีน เช่น เนื้อหมู เป็ด ไก่ ปลา มากขึ้น เพราะการผลิตเองไม่เพียงพอ

ในส่วนที่เกี่ยวกับผลกระทบของโครงการพัฒนาที่สูงต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และการปกครองนั้น ปรากฏว่า โครงการพัฒนาไม่มีผลกระทบต่อการจัดระเบียบชุมชน อิทธิพลเครือญาติใน

การเลือกตั้งผู้นำยังคงมีอยู่ในชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง โครงสร้างของอำนาจในชุมชนเกี่ยวข้องกับระบบเครือญาติอย่างใกล้ชิด ทศนคติเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์และ/หรือ สิทธิเหนือที่ดินที่ตนอาศัยอยู่และทำกิน ยังคงเป็นแบบดั้งเดิมคือ การจับจองและการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในที่ดินและทรัพย์สินมีลักษณะยกให้เป็นมรดกตกทอดมากกว่าการซื้อขาย อย่างไรก็ตามในส่วนที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ ในชุมชน ปรากฏว่าหมู่บ้านที่มีโครงการพัฒนาจะมีการร่วมมือดำเนินกิจกรรมในชุมชนน้อยกว่าหมู่บ้านที่ไม่มีโครงการพัฒนา และในระหว่างหมู่บ้านที่มีโครงการพัฒนา ทศนคติในการร่วมมือกันทำไร่และการกสิกรรมอื่น ๆ ได้เปลี่ยนไปในลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในหมู่บ้านนั้น ๆ

ในหมู่บ้านที่มีโครงการพัฒนา ได้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ชาวม้งจะมีความวิตกกังวลในอาชีพและความปลอดภัยในทรัพย์สิน เก่งกว่าคนพื้นราบจะบุกเบิกขึ้นไปแย่งที่ทำมาหาเลี้ยงชีพ ปล้นสะดม หรือทำความเดือดร้อนต่าง ๆ ให้ แต่ในขณะเดียวกันก็มีความต้องการที่จะติดต่อกับชายกับคนพื้นราบ

ผลกระทบของโครงการพัฒนาที่สูงต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ศึกษาจากด้านครอบครัว พอสรุปได้ว่า โครงการพัฒนาที่มีขึ้นในหมู่บ้านชาวเขานั้น มิได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางครอบครัวของชาวเขาแต่อย่างใด เพราะจากการศึกษาเปรียบเทียบไม่พบความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมในหมู่บ้านทั้งสาม เท่าที่ปรากฏพบว่าม้งทั้งสามหมู่บ้านยังมีพฤติกรรมทางครอบครัวตามประเพณีเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ม้งยังยอมรับการมีภรรยาหลายคนและมีลูกมากเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ชายกับหญิงก่อนแต่งงานอาจจะมีเพศสัมพันธ์กับใครก็ได้ตามใจสมัคร แต่ถ้าตกลงใจแต่งงานแล้ว หญิงจะตกเป็นสิทธิของชาย ต้องย้ายบ้านมาอยู่กับฝ่ายชาย คอยปรนนิบัติรับใช้ไปจนชั่วชีวิต ความสัมพันธ์กับครอบครัวเดิมจะลดลง

การเลือกคู่ครองของม้งนิยมเลือกคนชนชั้น ทำงานเก่ง ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญกว่าความสวยงาม แต่สิ่งที่ม้งทุกคนหลีกเลี่ยงคือการมีคู่ครองเป็นคนแซ่เดียวกัน เพราะถือว่าเป็นพี่น้องกัน ม้งนิยมมีครอบครัวขนาดใหญ่และพอใจที่จะมีบุตรชายมากกว่าบุตรหญิง

ม้งให้ความสนใจต่อการศึกษาระบบโรงเรียนมาก อยากให้ลูกได้เรียนรู้หนังสือไทยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการทำมาหากินต่อไป และถ้ามีโอกาสก็ต้องการสนับสนุนให้ลูกได้เรียนหนังสือทุกคน ส่วนในด้านอาชีพของบุตรนั้นพบแนวโน้มความต้องการที่จะให้บุตรมีอาชีพอื่น นอกเหนือจากการทำไร่เพราะถือว่ามียาได้แน่นอนกว่า

การศึกษาเรื่องความเชื่อเรื่องผีของชาวม้งในสามหมู่บ้าน พบว่าผลของการพัฒนาในโครงการต่าง ๆ มิได้มีอิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือเหตุผล ในทางกลับกันพบว่าม้งในผานกกกเริ่มคิดถึงควมมีเหตุผลมากกว่าม้งในหนองหอย ซึ่งเป็นผลมาจากโครงการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ของบุคคลกลุ่มอื่น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าม้งยอมรับในความมีเหตุผล

บางอย่างปรากฏบ้างในหมู่บ้านชาวม้งทั้งสองหมู่บ้าน กล่าวคือ แม่จะตอบว่าเชื่อถือผีป่าผีดอยที่อยู่ตาม ที่ต่าง ๆ ว่ามีอำนาจทำร้ายเขาให้เจ็บป่วย แต่ในด้านการปฏิบัติม้งกลับไม่ทำตามประเพณีว่าต้องเรียก หมอผีมาเลี้ยงผีตัวนั้นเพื่อให้คนเจ็บ แต่ม้งกลับเลือกวิธีรักษาด้วยวิธีการสมัยใหม่ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า สถานภาพและบทบาทของหมอผีในด้านการรักษาพยาบาลจะลดความสำคัญลง

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเพื่อค้นหาปัญหา ต่าง ๆ ของชาวเขาและปัญหาในการดำเนินงานของกองสงเคราะห์ชาวเขาที่ผ่านมาเพื่อพยายามให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาแนวทางในการวางนโยบายการพัฒนาชาวเขาต่อไป รวมทั้งพิจารณาถึงผลกระทบในการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ของชาวเขาเมื่อมีการพัฒนาจากภาครัฐ การวิจัยในแนวนี้จึงสนองรับต่อความต้องการของรัฐบาลที่พยายามสร้างความมั่นคงของประเทศชาติพร้อม ๆ ไปด้วยการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาให้ดีขึ้น รวมทั้งพยายามผสมกลมกลืนให้ชาวเขามีสำนึกเป็นคนไทยให้เร็วที่สุด

เมื่อองค์การต่างประเทศได้เข้ามาร่วมมือให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทยนั้น ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2528) ได้ทำการศึกษาโครงการความช่วยเหลือต่าง ๆ ขององค์การ UNICEF ที่มีต่อชาวเขาและศึกษาผลกระทบทางด้านการศึกษา อนามัย ภาวะเศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคมที่เกี่ยวข้อง เช่น การตั้งถิ่นฐาน การยอมรับรัฐบาล และการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา ปรากฏว่าความช่วยเหลือของ UNICEF มีผลกระทบต่อการยกระดับสถานภาพของสตรีและเด็กชาวเขาให้สูงขึ้น คือ ชาวเขามีสถานภาพทางด้านการศึกษา สาธารณสุขและเศรษฐกิจของสตรีและเด็กชาวเขาที่ได้รับการยอมรับมากกว่าเดิม แต่สถานภาพทางด้านสังคมในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงคือ สตรีชาวเขายังคงมีสถานภาพทางสังคมด้อยกว่าชาย ทั้งนี้เนื่องจากสตรีชาวเขาส่วนมากขาดโอกาสได้เข้าร่วมในโครงการพัฒนาและฝึกอบรมต่าง ๆ ของรัฐที่มีในหมู่บ้าน เพราะต้องมีภาระรับผิดชอบต่อครอบครัวสูง

เห็นได้ว่า งานวิจัยชิ้นนี้ได้เสนอประเด็นที่นอกเหนือจากปัญหาทางการพัฒนา แต่ได้มุ่งในประเด็นสถานภาพของสตรีและเด็กชาวเขาว่ายังคงด้อยกว่าชาย ดังนั้นโครงการฝึกอบรมต่าง ๆ ที่นำมาพัฒนาฝึกอบรมสตรีและเด็ก จึงเป็นการเพิ่มภาระของสตรีมากขึ้นกว่าเดิม นอกเหนือจากการที่ต้องแบกรับภาระงานบ้านเท่านั้น การวิจัยชิ้นนี้ได้พิจารณาถึงความคงอยู่ของสถานภาพระหว่างเพศที่แตกต่างกันในกลุ่มชาวเขาโดยเฉพาะชาวม้งด้วย

สรุปได้ว่า นโยบายและการพัฒนาชาวเขาโดยเฉพาะชาวม้งของรัฐบาลในสมัยอดีต มักเป็นไปเพื่อการรักษาความมั่นคงของชาติ เนื่องจากในขณะนั้นมีปัญหาการคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์อยู่บริเวณชายแดนของประเทศไทย โดยเฉพาะทางภาคเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือซึ่งมีชาวเขาค้อยอยู่ การพยายามนำโครงการพัฒนาไปสู่ชาวเขาก็เพื่อให้ชาวเขาตอบแทนกลับมาในรูปความภักดีต่อรัฐไทย แต่ปัญหาการไม่ไว้ใจของเจ้าหน้าที่ต่อชาวเขา และการขาดงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินการพัฒนาใน

ขณะนั้น ทำให้ชาวเขาโดยเฉพาะชาวม้งเกิดปัญหาในการปรับตัวในการดำเนินชีวิตที่ไม่สามารถรับค่านิยม แบบแผนของสังคมไทยได้ทั้งหมด ส่งผลให้การดำเนินการพัฒนาของรัฐบาลในขณะนั้นขาดประสิทธิภาพ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันปัญหาการคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์ได้หมดไป รวมทั้งทางภาครัฐได้เอาใจใส่และมีงบประมาณในการดำเนินโครงการพัฒนาชาวเขาที่เพียงพอ จึงทำให้ชีวิตของชาวเขา โดยเฉพาะชาวม้งเข้ามามีความสัมพันธ์และยอมรับค่านิยมของสังคมไทย จนมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีมากขึ้นกว่าในอดีต

เกร์ เยีย ลี (2530-31 : 5-19) ในบทความเรื่องการเมืองของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย จากทัศนะของชาวม้ง สรุปว่า จากการอพยพของชาวม้งเข้ามาในประเทศไทยและตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดารยากแก่การเข้าถึงของเจ้าหน้าที่รัฐ และมักจะเคลื่อนย้ายไม่เป็นหลักแหล่งยากแก่การควบคุม มีผลกระทบต่อพื้นที่สูงของไทย 2 ทางคือ 1) การแย่งที่ดินระหว่างชาวม้งสำหรับการเพาะปลูกรุนแรงขึ้นและผลผลิตลดลง อันเป็นผลจากการเพิ่มของประชากรและมีการใช้ที่ดินมากเกินไป และ 2) ความขัดแย้งถึงขั้นรบพุ่งกันในบริเวณที่ไม่มีเอกภาพทางการเมืองและเขตแดน เนื่องด้วยความไม่พอใจทางเศรษฐกิจและการก่อการร้าย สองปัจจัยนี้สืบเนื่องจากการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาวม้ง ในขณะที่ดินแดนชายขอบของประเทศไทยกำลังประสบปัญหาความมั่นคงของชาติ จากการรบกวนของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การที่กลุ่มชาวม้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นภัยต่อความมั่นคง ทำให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานกับชาวเขาไม่ไว้วางใจชาวเขา เนื่องจากเกรงว่าชาวเขาจะไปเข้าร่วมกับขบวนการคอมมิวนิสต์ที่อาศัยและพยายามปลุกระดมชาวเขาในเขตที่สูง เกิดการเอาัดเอาเปรียบและดูถูกชาวม้ง อาทิ การเก็บภาษีฝิ่นที่ผิดกฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ การบังคับครอบครัวม้งที่ปลูกหรือไม่ปลูกฝิ่นให้เสียภาษีฝิ่น อีกทั้งเมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นรัฐบาลชุดใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2515 ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 เพื่อจะให้บังเกิดผลว่าจะถอนสัญชาติไทยจากบุคคลที่ถูกสงสัยในเรื่องความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ โดยส่วนใหญ่มีการเพ่งเล็งที่ชนกลุ่มน้อยชาวเวียดนามในไทย ซึ่งถูกสงสัยว่าเป็นผู้สนับสนุนระบอบคอมมิวนิสต์ที่ฮานอยด้วยการกระทำการแทรกซึมและบ่อนทำลาย ในระยะนี้ชาวม้งเกือบ 58,000 คน ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยตกเป็นเหยื่อของกฎข้อบังคับนี้ อันเป็นผลมาจากการก่อการร้ายตามส่วนต่าง ๆ ในภาคเหนือของไทย นอกเหนือจากเหตุผลความไม่ไว้วางใจที่เจ้าหน้าที่มีต่อกลุ่มชาวม้งแล้ว การได้สิทธิเป็นพลเมืองไทยของชาวม้งยังลำบาก เพราะไม่สามารถเดินทางไปยังสถานที่ราชการเพราะบ้านเรือนอยู่ห่างไกล ในเขตทุรกันดาร รวมทั้งไม่รู้ระเบียบของราชการ ในขณะเดียวกัน ระบบการถือครองที่ดินดั้งเดิมของชาวม้งไม่เป็นที่ยอมรับอีกต่อไป เมื่อรัฐบาลใหม่สงวนสิทธิครอบครองป่าเขาและที่ดินเป็นของรัฐเสียเอง ไม่อนุญาตให้ทำไร่เลื่อนลอยบนที่สูง ผลก็คือชาวม้งถูกริดรอนที่ดินทำกินมากขึ้น และพวกเขาถูกผลักดันให้ใช้ที่ดินที่ใช้อยู่ในปัจจุบันอย่างซ้ำซาก และทำให้ที่นั้นไม่อุดมสมบูรณ์ วัฏจักรแห่งความยากจน การขาดแคลนที่ดินทำกินและผลผลิตต่ำ รวมทั้งความไม่ไว้วางใจจากเจ้าหน้าที่ที่ระแวงว่า

ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์อาจใช้ประชากรบนพื้นที่สูงที่อยู่ห่างไกลการคมนาคม เพื่อจุดมุ่งหมายในการแทรกซึม ในขณะที่ความจริงอยู่ที่ว่าชาวม้งไม่อาจถูกกลืนเป็นคนไทยอย่างง่ายดาย แต่ก็กล่าวไม่ได้ว่าพวกเขาเป็นประชากรที่ก้าวร้าว ความก้าวร้าวนี้เป็นเพียงการแสดงออกเพื่อป้องกันตนเองที่มากจากความหวัหวัญและเสรีภาพของพวกเขา สิ่งนี้ช่วยอธิบายว่าทำไมกลุ่มชาวม้งบางกลุ่มจึงเลือกเข้าร่วมกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่ให้สัญญาว่าจะปลดปล่อยพวกเขาจากสภาพการขาดแคลนทางเศรษฐกิจและการกดขี่ทางสังคม และจะให้การศึกษามากขึ้น รวมทั้งจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง ทั้ง ๆ ที่ชาวม้งไม่ได้เข้าใจมากนักถึงความขัดแย้งทางอุดมการณ์ในระดับชาติ

โดยสรุป ปัญหาการเมืองของชนกลุ่มน้อยที่เกิดขึ้น เกิดจากชาวม้งไม่ได้ผลประโยชน์จากสิทธิต่าง ๆ ที่พลเมืองไทยโดยทั่วไปได้รับ และเมื่อพวกเขาไม่ได้รับความไว้วางใจเป็นอันดับแรก จึงเป็นไปได้ที่ชาวม้งจะไว้วางใจจากเจ้าหน้าที่ นโยบายของรัฐดูเหมือนจะโน้มเอียงไปในทางควบคุมและครอบงำอย่างแข็งแกร่ง รวมทั้งการผสมกลมกลืน แต่ไม่ใช่ในนโยบายเพื่อการบูรณาการและการอยู่ร่วมกัน และอย่างไรก็ตามพวกเขาก็ยังได้รับอิทธิพลจากกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาล ตราบเท่าที่พวกเขายังไม่ได้มีบทบาทโดยตรงในการจัดการทรัพยากร และในการบริหารโครงการและการพัฒนาในพื้นที่ของตนเอง ลักษณะนี้มักเกิดขึ้นเมื่อชาวเขาจำนวนมากตกเป็นเหยื่อของพ่อค้าและเจ้าหน้าที่

เกร์ เยีย ลี แสดงให้เห็นปรากฏการณ์ของปัญหาทางการเมืองของชนกลุ่มน้อยว่าเกิดจากการกดขี่ เอารัดเอาเปรียบและการขาดความจริงใจในการเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของชาวเขาอย่างแท้จริง แต่กลับไปมุ่งสนใจรักษาความมั่นคงของชาติจนละเลยความรู้สึกของชาวม้ง ทำให้ชาวม้งมีทัศนคติในทางลบกับรัฐบาลสมัยนั้นและหันเข้าหาขบวนการคอมมิวนิสต์แทน

นอกเหนือจากการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชาวเขาของรัฐบาลแล้ว การศึกษาวิจัยต่อไปแสดงการปรับตัวของชาวม้งเมื่อเข้าไปสัมพันธ์กับบริบทต่าง ๆ ของสังคมไทยมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ความทันสมัย เศรษฐกิจ การศึกษา การปกครอง เทคโนโลยี ศาสนา และการท่องเที่ยว อิทธิพลทางด้านต่าง ๆ ของสังคมไทยทำให้ชาวม้งมีการปรับตัวในพฤติกรรม สำนึกทางชาติพันธุ์และการปรับความหมายสัญลักษณ์ภายในกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการคงอยู่ของกลุ่มท่ามกลางสังคมไทย

วิทยานิพนธ์ของภักดี ชมภูมิ่ง (2510) เป็นการศึกษาสถาบันผู้นำและการปกครองตนเองของชาวเขาเผ่าม้ง ที่บ้านขุนสถาน อ.น่าน จ.น่าน สรุปว่าสังคมม้งเป็นสังคมที่มีอิสระในการปกครองตนเองอยู่มาก ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีระเบียบการปกครองท้องถิ่นให้มีผู้ใหญ่บ้าน แต่ในขณะเดียวกันในสังคมชาวม้งเอง จะมีการเลือกหัวหน้าหมู่บ้าน จากการประชุมเลือกบุคคล โดยบุคคลที่เข้าประชุมจะเป็นหัวหน้าในแต่ละแสน (กลุ่มตระกูล) ดังนั้นโครงสร้างของอำนาจการปกครองนั้น จะมีกลุ่มผู้อาวุโสในแต่ละแสนเป็นศูนย์กลาง สมาชิกทุกคนในแสนนั้น ๆ จะเชื่อฟังและปฏิบัติตามความเห็นของบุคคลผู้อาวุโสในแสนตลอดเวลา ถ้าแสนใดมีสมาชิกมาก (มีคนในสกุลจำนวนมากที่สุด) ในหมู่บ้านก็จะมีอิทธิพลมากขึ้น

และมักจะได้รับเลือกตั้งเป็นผู้นำหมู่บ้าน เป็นที่น่าสังเกตว่าแสนต่าง ๆ ไม่มีการต่อสู้อย่างรุนแรงเพื่ออำนาจในการปกครอง ถ้าแสนใดมีอิทธิพลในการปกครอง แสนอื่น ๆ มักจะคล้อยตาม เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะชุมชนม้งเป็นชุมชนขนาดเล็ก ความรู้สึกผูกพันเป็นการส่วนตัวระหว่างคนม้งด้วยกันยังมีอยู่และมีความรู้สึกที่ทุกคนในชุมชนเป็นเครือญาติกัน แต่สังคมม้งยังคงถือว่าสตรีมีฐานะด้อยกว่าผู้ชาย จึงทำให้การประชุมในผู้อาวุโสในแสนต่าง ๆ ผู้มีสิทธิแสดงความคิดเห็นจะเป็นผู้ชายชาวม้ง สำหรับเด็กและสตรีไม่มีสิทธิในการออกเสียงในที่ประชุม ลักษณะดังกล่าวนี้ถึงแม้ว่าถ้าพิจารณาในแง่กฎหมายแล้วเรื่องหัวหน้าหมู่บ้านของม้งอาจจะมียุทธศาสตร์ทางการบริหารเกิดขึ้นได้ เพราะกฎหมายเปิดช่องให้ทางราชการตั้งผู้ใหญ่บ้านชั่วคราวกับหมู่บ้านที่ประชากรชาวม้งเลือกตั้งได้ แต่ในทางปฏิบัติทางราชการจะไม่มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นมาซ้อนกับหัวหน้าหมู่บ้านที่ชาวม้งได้เลือก กล่าวคือถ้าหมู่บ้านใดมีหัวหน้าหมู่บ้านที่มีคุณสมบัติของผู้ใหญ่บ้านไม่ครบถ้วน ทางราชการก็จะไม่แต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นอีก คงให้หัวหน้าหมู่บ้านคนนั้นเป็นผู้ปกครองหมู่บ้านแต่เพียงผู้เดียว แต่ถ้าหัวหน้าหมู่บ้านมีคุณสมบัติที่จะเป็นผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ได้ ทางราชการจะแต่งตั้งให้หัวหน้าหมู่บ้านคนนั้นมีฐานะเป็นผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมาย

จะเห็นได้ว่าตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านจะมาจากกลุ่มตระกูล (แสน) ที่มีสมาชิกมากที่สุดใหมู่บ้าน ดังนั้นบุตรชายคนหัวปีของหัวหน้าหมู่บ้านคนก่อนหรือบุตรชายคนรองๆ ก็มักจะได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าหมู่บ้านต่อไปได้ ทั้งนี้เพราะยังคงมีสมาชิกในกลุ่มตระกูลเป็นจำนวนมากในหมู่บ้านอยู่

ภักดี ชมภูมิ่ง (2510 : 66-67) ได้กล่าวว่าการปกครองในระดับชุมชนชาวม้งมีลักษณะประชาธิปไตยอยู่มาก ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. เมื่อเปรียบเทียบกับการเมืองในระบบพรรคของระบอบประชาธิปไตยจะเห็นว่าความเห็นของผู้อาวุโสในแต่ละกลุ่มตระกูลก็คือความเห็นของบรรดาผู้นำพรรคการเมือง ซึ่งสมาชิกในกลุ่มหรือพรรคมักจะเชื่อฟัง และปฏิบัติตาม
2. ประชากรชาวม้งทุกคนมีสิทธิในการคัดค้านการใช้อำนาจการปกครองของหัวหน้าหมู่บ้านได้ในกรณีที่หัวหน้าใช้อำนาจไปในทางที่ไม่ชอบ แต่การใช้สิทธิอันนี้จะต้องใช้ผ่านทางแสนของตน เช่นเดียวกับระบบพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
3. การปกครองชาวม้งเป็นไปตามหลักปกครองโดยกฎหมายแต่อยู่ในรูปของจารีตประเพณี การใช้อำนาจปกครองต้องเป็นไปตามจารีตประเพณีที่ตั้งไว้
4. ชาวม้งชายทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองและกิจกรรมของชุมชนของตนโดยเสรี
5. การปกครองของม้งมีลักษณะเป็นการปกครองโดยคนกลุ่มใหญ่และคำนึงถึงสิทธิของคนกลุ่มน้อยกว่า คือ แสนใดสามารถคุมเสียงส่วนมากในที่ประชุมหมู่บ้านไว้ได้ แสนนั้นก็เป็นผู้ใช้อำนาจ

การปกครองโดยที่ยังคงคำนึงถึงคนอื่น ๆ ด้วย เพราะยังมีความผูกพันทางเครือญาติเอาไว้เป็นจตุรวม
ได้

แต่การปกครองของม้งยังมีลักษณะบางประการที่ยังไม่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย เช่นการ
จำกัดสิทธิในการปกครองของสตรี หรือการที่กลุ่มผู้อาวุโสในแสนมีอำนาจมากจนทำให้สิทธิของสมาชิก
ในแสนคนอื่น ๆ ลดน้อยลง และเมื่ออำนาจของบุคคลกลุ่มนี้สูงเกินขนาดก็จะเป็นลักษณะของการปก
ครองแบบคณาธิปไตย

กล่าวได้ว่าลักษณะของสถาบันผู้นำและการปกครองของชาวม้งดังกล่าวข้างต้นเป็นสถาบันการปก
ครองอย่างไม่เป็นทางการ โดยมีจารีตประเพณีเป็นกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติและทิศทางของการดำเนินการ
ปกครองบริหารอำนาจถึงม้งจะมีการปกครองแบบผู้ใหญ่บ้านเข้าไปมีอิทธิพล แต่หัวหน้าหมู่บ้านที่
บริหารอำนาจก็มักจะได้รับเลือกตั้งแต่งตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านในระบอบการปกครองท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ
การถ้ามีคุณสมบัติครบ โดยสรุปแล้วบทบาทของผู้นำอย่างไม่เป็นทางการยังคงมีอิทธิพลต่อการปกครอง
ควบคุมบริหารอำนาจภายในชุมชนนั้น ๆ โดยระบบการปกครองที่เป็นทางการแบบผู้ใหญ่บ้านก็ถูกนำมา
ใช้และให้อำนาจการปกครองของผู้นำหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการนั้นถูกกฎหมายในระบบการปกครอง
ของทางราชการที่วางเอาไว้ด้วยเช่นกัน

งานวิจัยชิ้นหนึ่งที่เสริมคำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะผู้นำของชาวม้งที่มีอำนาจและอิทธิพลมาก ซึ่ง
มักจะเป็นผู้นำที่มีการสร้างฐานทางเศรษฐกิจและเครือญาติที่กว้างขวาง กล่าวคืองานวิจัยชื่อ "TE" A
Meo Bigman ของ Sanit Wongs-prasert (2526 :88-97) งานนี้นับได้ว่าเป็นงานบุกเบิกทางการ
ศึกษาทางอำนาจของผู้นำและได้ชี้ว่าอำนาจหรือบทบาทของนายเถ่ ผู้มีอิทธิพลชาวม้งที่กุมอำนาจทางการ
ปกครองเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านปาเกียะและละแวกหมู่บ้านใกล้เคียงนั้นคือนายเถ่ ซึ่งเป็นผู้มี
ชีวิตผูกพันอยู่กับการค้าขายของเถื่อน ยาเสพติด และอาวุธ อีกทั้งยังมีกองคาราวานของตัวเองพร้อม
กับมีเวดวงของเครือญาติที่แผ่ออกไปกว้างขวางทั้งหมู่บ้านจากการที่ได้แต่งงานกับผู้หญิง 3 คนที่ต่าง
แซ่ต่างตระกูลกันในหมู่บ้านปาเกียะ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้นายเถ่ เป็นผู้ทรงอิทธิพลและมีอำนาจ สามารถ
เป็นผู้นำทางการปกครองในหมู่บ้านชาวม้งได้

Nicholas Tapp (1985) ในหนังสือ Buddhism and the Hmong ที่กล่าวว่าชาวม้งมีทัศนคติ
ที่ดีกับพุทธศาสนา การปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ของทางรัฐบาลในกลุ่มชาวเขา
เพื่อให้ชาวเขาหันหลังให้กับอิทธิพลของการโฆษณาของกลุ่มขบวนการคอมมิวนิสต์ที่มีบทบาทอยู่ในพื้นที่
ในสมัยนั้น โดยการเผยแพร่ทางพุทธศาสนา นำโครงการหลวงที่ดำเนินการไปพร้อมๆ กับการพัฒนา
พื้นที่ของภาครัฐบาลรวมทั้งการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประชาชนชาวเขาของกษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบัน
เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับชาวเขาให้รับแผ่นดินไทยหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเพื่อให้ชาวเขาเป็นพล
เมืองของประเทศไทย (ชาตินิยม)

โครงการพระธรรมจาริก เป็นอีกหนึ่งโครงการของทางภาครัฐบาลที่เป็นแนวทางการดำเนินงานบูรณาการ เพื่อให้ชาวเขารับอุดมการณ์ทางศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย โดยนำเสนอแนวคำสอน การปฏิบัติ และชักจูงให้ชาวม้งนับถือ พุทธศาสนาเป็นการอบรมทางด้านจริยธรรมศีลธรรมและการปฏิบัติตัวให้ถูกต้องเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย ดังนั้นการปลูกฝังอุดมการณ์ทางศาสนาพุทธจึงเป็นเครื่องมือในการพยายามผสมกลมกลืนให้ชาวม้งมีแนวคิด ความเชื่อ การปฏิบัติตัวที่เหมือนกับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการรักษาความสงบเรียบร้อยมีเสถียรภาพของประเทศชาติ

จะเห็นได้ว่า Tapp ได้เสนอประเด็นของอิทธิพลทางศาสนาพุทธที่รัฐบาลนำเข้ามาดำเนินการกับกลุ่มชาวม้ง และมีผลให้ชาวม้งรับเอารูปแบบความเชื่อ ประเพณีต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวม้ง ในขณะที่เดียวกันการรับเอาศาสนาพุทธเข้ามาในวิถีชีวิตตนเองก็ทำให้กลุ่มชาวม้งได้รับการยอมรับจากทางภาครัฐและประชาชนว่าเป็นพลเมืองไทยที่สามารถมีสิทธิต่าง ๆ เทียบเท่ากับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ สัญลักษณ์ทางศาสนาใหม่ที่ชาวม้งรับเข้ามาจึงเป็นสิ่งที่ช่วยขยายโอกาสในการแสวงหาความสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลอื่น เพื่อดำรงชีวิตภายในกลุ่มชาวม้ง

งานวิจัยของ Mischung (1986) เรื่อง Environmental "Adaptation" Among Upland People of Northern Thailand : A Karen/ Hmong (Meo) Case Study ได้ศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มชาวม้งและชาวกะเหรี่ยงในบริเวณดอยอินทนนท์ โดยพิจารณาผลกระทบจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและวิถีการผลิตทางเกษตรกรรม เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตจากระบบยังชีพเป็นการผลิตเพื่อขายที่พึ่งเทคโนโลยีและวิทยาการผลิตแบบสมัยใหม่ ทำให้ชาวม้งและชาวกะเหรี่ยงมีรูปแบบพฤติกรรม ความเชื่อ บุคลิกที่เปลี่ยนแปลงอย่างแตกต่างกัน กล่าวคือ ชาวม้งเริ่มมีพฤติกรรม บุคลิกภาพที่เข้มแข็งขึ้นทั้งด้านความเชื่อ และพิธีกรรมทำให้สำนึกในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเด่นชัดขึ้น ความเชื่อทางบรรพบุรุษถูกผูกติดกับความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ทำให้มีความแตกต่างจากชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน ซึ่งกลุ่มชาวม้งจะแสวงหาโอกาสในการขยายการติดต่อกับโลกภายนอกมากยิ่งขึ้น เพราะชาวม้งเห็นว่าการขยายโอกาสในการมองโลกที่กว้างขึ้นจะทำให้เขาพร้อมที่จะรับกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะช่วยให้เขามีโอกาสในการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงขึ้น จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ทำให้รูปแบบพฤติกรรมในการปรับตัวนั้นไม่ใช่จากเหตุผลของชุดทางเศรษฐกิจแต่จากความคิดทางระบบวัฒนธรรม ซึ่งชาวม้งจะรับกับการเปลี่ยนแปลงได้ ความคิดทางวัฒนธรรมของชาวม้งจะมีความยืดหยุ่นมากในการปรับตัวให้เข้ากับอิทธิพลจากสังคมภายนอก

วรโรจน์ ภัคดี (2530) ศึกษาเรื่องสำนึกในความเป็นคนไทยของชาวเขา เพื่อให้ทราบถึงชาวเขาที่ได้รับสัญชาติไทยมีสำนึกต่อความเป็นคนไทยอยู่ในระดับใด และเพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างสำนึก

ความเป็นคนไทยต่อตัวแปรต่าง ๆ เช่น อายุ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา อาชีพ และเผ่า ว่าตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับความฝักใฝ่ในความเป็นคนไทยอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยพบว่าชาวเขามีสำนึกในความเป็นคนไทยในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ชาวเขาที่มีระดับการศึกษาและระดับการรู้หนังสือและเผ่าที่แตกต่างกันจะมีสำนึกในความเป็นไทยดังกล่าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ก็มีผลต่อความแตกต่างในประเด็นนี้อยู่บ้าง แต่ไม่มีนัยสำคัญ สำนึกของชาวเขาที่มีต่อชาติ สัญลักษณ์ของชาติ พระมหากษัตริย์ มีอัตราที่สูงกว่าความสำนึกต่อศาสนาและวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองและสถาบันการเมือง การปกครองของไทยในปัจจุบัน (2530)

วรโรจน์ ภัคดี (2530 : 165) ให้เหตุผลว่าการที่สำนึกต่อศาสนาและวัฒนธรรมของชาวเขาไม่อยู่ในระดับสูงเท่าที่ควรนั้น สืบเนื่องมาจากชาวเขานับถือผี หรืออาจกล่าวได้ว่าศาสนาของชาวเขาเป็นแบบลัทธิบูชาผี แม้จะมีพระธรรมจาริกเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านชาวเขาเพื่อแนะนำสั่งสอนศาสนาแล้วก็ตาม ก็ยังไม่สามารถทำให้ชาวเขาเลิกเชื่อถือผีได้ และในด้านวัฒนธรรมที่มุ่งชาวเขาจะอาศัยอยู่ในระบบสังคมการเมืองของไทยมานานพอสมควร ชาวเขาก็พยายามยอมรับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมอย่างช้า ๆ แบบค่อยเป็นค่อยไป นอกจากนี้ยังพบว่าในปัจจุบันมีชาวเขาที่เป็นคนรุ่นใหม่ยอมรับวัฒนธรรมไทยมากขึ้น ซึ่งคาดว่าสำนึกต่อวัฒนธรรมไทยของชาวเขาจะค่อย ๆ สูงขึ้นในที่สุด รวมทั้งสถาบันการศึกษาได้ทำหน้าที่ให้เด็กชาวเขาที่ถูกส่งมาเรียนได้รับการอบรมถ่ายทอดความคิด ซึ่งในอนาคตข้างหน้าสำนึกดั้งเดิมของชาวเขารุ่นใหม่จะหมดไป

วรโรจน์ ภัคดี กล่าวว่าปัจจัยทางด้านเผ่าของชาวเขาที่แตกต่างกันจะมีความสัมพันธ์กับระดับสำนึกในความเป็นไทยที่แตกต่างกัน กล่าวที่ชาวเขาเผ่าเย้ามีสำนึกในความเป็นไทยที่แตกต่างกัน กล่าวที่ชาวเขาเผ่าเย้ามีความสำนึกในความเป็นคนไทยในระดับที่สูงมากที่สุด ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากว่าชาวเขาเผ่าเย้าเป็นเผ่าที่ค่อนข้างเจริญ มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ มีการติดต่อไปมาค้าขายกับคนพื้นราบอย่างสม่ำเสมอ ทำให้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับคนไทย และส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาไทยได้ เป็นที่น่าเสียดายที่วรโรจน์ไม่ได้เก็บข้อมูลด้านนี้ในกลุ่มตัวอย่างของชาวเขาม้งด้วย แต่พออนุมานได้ว่าชาวเขาม้งก็มีระดับสถานะที่เทียบเท่ากับชาวเย้าในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งความเป็นมาของเชื้อชาติ อิทธิพลทางวัฒนธรรมก็มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก ความสำนึกในความเป็นคนไทยของชาวเขาม้งก็น่าจะมีค่อนข้างสูงใกล้เคียงกับชาวเย้าด้วยเช่นกัน

Erik Cohen (1990) ในหนังสือเรื่อง Hmong (Meo) Commercialized Refugee Art : From Ornament to Picture กล่าวว่า ศิลปะการแสดงภาพของชาวเขาม้งได้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการแสดงภาพ เล่าเรื่องราวโดยเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์ วิถีชีวิตชาวเขา ดังนั้น ศิลปะการแสดงภาพจึงได้เปลี่ยนบทบาทหน้าที่ไปด้วย เพื่ออธิบายความหมายทางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

โดยสรุป Cohen ได้อธิบายให้เห็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของชาวม้งที่หนีภัยสงครามจากประเทศลาวเข้ามาในประเทศไทย การจดจำภาพเหตุการณ์ทางสงครามและการอพยพของชาวม้งจึงถูกถ่ายทอดลงในศิลปะการปักผ้าของชาวม้งที่จะนำมาขายให้กับนักท่องเที่ยว นอกเหนือจากภาพนามธรรม ภาพแสดงประเพณีวัฒนธรรม เรื่องเล่านิทาน วิถีชีวิต การทำงาน บ้านที่ก่ไว้บนผืนผ้าของชาวม้งซึ่งมีอยู่เดิม

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวม้งทางด้านต่าง ๆ นั้นจะมีวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น พิธีกรรม ศิลปะ ศาสนา ฯลฯ เป็นศูนย์กลางของการเล่าเรื่องราวหรืออธิบายความหมายทางสังคมว่ามีประวัติศาสตร์มาอย่างไร และมีการผสมผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมอื่น ๆ อย่างไรบ้าง

Nicholas Tapp (1989) ได้เสนอเรื่อง Sovereignty and Rebellion ของชาวม้งชาวในภาคเหนือของประเทศไทย โดยศึกษานิยายโบราณของสังคมม้งว่าได้ถูกใช้ในการอธิบายให้ สัมพันธ์กับองค์การทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของไทยอย่างไรบ้าง กล่าวคือ ในเบื้องต้นชาวม้งได้ใช้บุคลิกภาพต่าง ๆ ของตนเองที่ชัดเจน ให้เห็นความแตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ลักษณะนี้ก็คือการสร้างเอกลักษณ์อันเป็นของกลุ่มชาวม้งตัวเองให้แตกต่างไปจากเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ บุคลิกที่กล่าวถึงนี้ถูกแสดงให้เห็นเป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในสังคมของตนเอง เช่น นิยายปรัมปรา ตำนาน ซึ่งจะเป็นสิ่งอธิบายประวัติศาสตร์ของชาวม้งชาวในความหมายที่ว่า กลุ่มชาวม้งไม่ใช่คนจีนแต่เป็น “ม้ง” และปรับการอธิบายประวัติศาสตร์ของตนเมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทย เพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับรัฐไทยเพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นจีน แต่ในขณะเดียวกันการดำเนินความสัมพันธ์เช่นนี้กับรัฐไทยทำให้ระบบการสร้างเอกลักษณ์ของม้งเองต้องเสียไปบ้าง และการเข้ามามีความสัมพันธ์กับรัฐไทยอันเป็นสังคมใหญ่ที่ปกครองชาวม้งอยู่ อำนาจทำให้การแสดงความสัมพันธ์ของชาวม้งกับรัฐไทยออกมาเป็นลักษณะของการเคารพนบนอบและอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของรัฐไทย

Nicholas Tapp พยายามระมัดระวังในการเสนอประเด็นการศึกษาของเขาโดยให้ผู้อ่านคำนึงว่าสนามที่เขาไปศึกษานั้นเป็นสถานที่ของค่ายผู้อพยพชาวม้งที่หนีมาจากจีนและลาว ทำให้ผลการศึกษาของเขาแสดงออกมาในปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น การจะตีความและประมวลรวมว่าสังคมม้งทุกพื้นที่มีลักษณะที่เขาได้อธิบายในกรณีศึกษาที่ไม่สามารถทำได้ โดยสรุปในกรณีของม้งชาวที่อยู่ในค่ายผู้อพยพ ได้มีตำนานนิทานเล่าความเป็นมาโดยบ่งบอกความหมายที่สื่อนัยของการปฏิเสธคนจีนที่เป็นชนชาติที่เคยรุกรานและไล่ต้อนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งว่าชาวม้งเป็นคนละกลุ่มกับคนจีน แต่ในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในอำนาจของรัฐที่ชาวม้งเข้ามาอาศัยอยู่ ทั้งในแง่การปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ การจัดตั้งองค์กรของตนเองทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง ที่รัฐไทยมีอำนาจในการปกครองกลุ่มใหม่ต่อชาวม้ง ปรากฏการณ์เช่นนี้แสดงลักษณะของชาวม้งชาวในพื้นที่อพยพได้ว่ามีสอง

ลักษณะในการแสดงเอกลักษณ์ของตนเอง คือการแสดงให้เห็นความแตกต่างในเอกลักษณ์ของตนเอง กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ พร้อมกันนั้นเอกลักษณ์ของชาวม้งที่มีลักษณะดั้งเดิมมาก่อนก็ถูกทำลายลงไปบ้างเมื่อเข้ามาสัมพันธ์กับกลุ่มปกครองใหม่ เพื่อแสดงการยอมรับในอำนาจการปกครองและปฏิบัติตามระบบความเป็นอยู่ที่รัฐไทยได้วางเอาไว้ให้

Nicholas Tapp (1993) ได้เสนอบทความชื่อ *Ritual Relation and Identity : Hmong and Others* ที่พิจารณาการวิเคราะห์รูปแบบพิธีกรรมของชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ต่าง ๆ ว่ามีบริบทบางอย่างที่ซ่อนอยู่ภายใน และเป็นเครื่องแสดงให้เห็นสำนึกของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยว่ามีลักษณะใด Tapp ได้กล่าวว่ารัฐชาติได้มีอิทธิพลในการนำศาสนาของชนกลุ่มใหญ่ให้เข้ามาผสมกับความเชื่อดั้งเดิมของชาวม้ง โดยเห็นได้จากอุปสรรคทางพิธีกรรมที่ชาวม้งปฏิบัติอยู่ ดังนั้น พิธีกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นการผสมกันของสำนึกระหว่างความเป็นชาวม้งกับสำนึกที่เป็นพลเมือง มีสิทธิ หน้าที่ ที่ตัวเองเป็นประชาชนของรัฐชาติด้วยเช่นกัน การแสดงสำนึกที่คู่กันเช่นนี้เป็นประโยชน์ทางความสัมพันธ์ในสถานการณ์ทางสังคมต่าง ๆ ที่กลุ่มชาวม้งได้ประสบ ซึ่งจะอนุญาตให้ผู้กระทำ (ชาวม้ง) มีทางเลือกในการแสดงออกและจะกระทำได้อย่างอิสระ ซึ่งความอิสระในการเลือกกระทำนั้นมุ่งประโยชน์ต่อการแสวงหาความสำเร็จในผลประโยชน์ของตนเอง

มุมมองของการพิจารณากลุ่มชาวม้งในพื้นที่บริเวณอื่น ๆ ในภาคเหนือของประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลทางการปกครอง เศรษฐกิจ การพัฒนา และสังคมจากรัฐบาลไทย โดยเฉพาะกระแสอิทธิพลของการท่องเที่ยวได้ปรากฏอยู่ในงานของ Jean Michaud (1993) เรื่อง *The Social Anchoring of the Trekking Tourist Business in a Hmong Community of Northern Thailand* กล่าวคืองานชิ้นนี้อธิบายถึงโครงการพัฒนาของภาครัฐในกรณีของการนำการท่องเที่ยวเข้ามาสนับสนุนให้หมู่บ้านม้งมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม การท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในหมู่บ้านชาวม้งทำให้เกิดตลาดภายในชุมชนที่นำเอาผู้เดินทางและพ่อค้าที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเข้ามา กระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างหมู่บ้านชาวม้งและในเมือง ในลักษณะการขายของเก่าหรือของที่ระลึกเป็นสินค้าภายในชุมชน ซึ่งในสายตาของนักท่องเที่ยวแล้วจะมองดูหมู่บ้านชาวม้งที่เข้ามาท่องเที่ยวในลักษณะที่เป็นหมู่บ้านที่ยังมี “วัฒนธรรมดั้งเดิม หรือวัฒนธรรมที่แท้จริง” ของเขาเอง (Cultural Authenticity) ในขณะที่รัฐไทยพิจารณาว่าการนำเอาการท่องเที่ยวเข้ามาจะทำให้ระบบเงินตรามีการแลกเปลี่ยนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน ซึ่งจะส่งผลให้เศรษฐกิจของบ้านชาวม้งมาติดต่อกับสังคมไทย ซึ่งจะง่ายต่อการทำให้ชาวม้งเป็นคนไทยในที่สุด แต่ในขณะที่เดียวกันก็พยายามหยุดยั้งการปลุกผีของชาวม้ง กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวและหยุดยั้งการปลุกผี เสพผี ของรัฐบาลไทย ที่มีอยู่ในหมู่บ้านท่องเที่ยวอย่างบ้านสรวยของชาวม้งนั้น จึงเป็นความขัดแย้งที่เห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวในหมู่บ้านสรวย ก็คือความห่างไกลจากตัวเมือง มีวัฒนธรรมดั้งเดิม ได้เดินป่า ขึ้นช้าง และที่สำคัญ คือความ

ต้องการของนักท่องเที่ยวในการซื้อผืนสือบจากชาวบ้านสรวยที่ปลูกผืน การสนองรับของชาวม้งบ้านสรวย จึงตามมา คือการประกอบกิจการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายชุดประจำเผ่า การเปิดบ้านเป็นที่พัก (Guest House) ให้นักท่องเที่ยวมาพักร่วมกันกับครอบครัวของตนเอง การขายของที่ระลึกและการเตรียมผืนให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ฯลฯ ซึ่งจุดประสงค์หลักในการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวคือ การได้สูบผืนที่ชาวบ้านนำมาบริการ ดังนั้น เมื่อทางภาครัฐมีนโยบายในการดำเนินการให้ชาวเขาเลิกปลูกผืนและห้ามจำหน่ายผืน จึงเป็นสิ่งหยุดยั้งการรวมกลุ่มทางสังคมของชาวม้งต่อการประกอบกิจการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านม้งทำให้เกิดการรวมกลุ่มองค์กรอย่างไม่เป็นทางการทางการค้าขึ้น ชาวม้งทุกคนในหมู่บ้านจะมีรายได้จากการท่องเที่ยว แต่เมื่อห้ามขายผืนให้แก่นักท่องเที่ยวจึงอาจเป็นสาเหตุทำให้นักท่องเที่ยวไม่สนใจในการมาเที่ยวหมู่บ้าน จำนวนนักท่องเที่ยวจึงอาจลดน้อยลงตามมา อาจเกิดปรากฏการณ์การเข้าไปขายแรงงานไร้ฝีมือของชาวม้งบ้านสรวยในตัวเมืองก็เป็นได้

งานของ Michaud จึงเสนอแนะประเด็นเกี่ยวกับการทบทวนนโยบายและการดำเนินการทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในชาวม้งบ้านสรวยเป็นจุดประสงค์หลัก ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นการสร้างงานและฐานะทางเศรษฐกิจของชาวม้งให้ดีขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการรวมกลุ่มองค์กรทางสังคมของชาวม้งเพื่อการท่องเที่ยว แต่ควรมหามาตรการในการยับยั้งไม่ให้เกิดการเข้ามาเที่ยวของกลุ่มชาวต่างประเทศในบ้านสรวยเป็นการเข้ามาเพื่อการค้าผืนสือบแต่เข้ามาเที่ยวในจุดประสงค์อื่น ๆ มากกว่า

งานของ Christian Culas (1994) เรื่อง The Cultural Change and The Structures of Organization of The Hmong of Thailand ได้ทำการวิจัยหมู่บ้านม้งต่าง ๆ ที่จังหวัดเชียงใหม่ พิจารณาเห็นว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจของภาครัฐบาล ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนอาชีพของชาวม้งในบางหมู่บ้าน เช่น บ้านภูสรวย บ้านแม่สา จากระบบการผลิตเพื่อชีพเป็นระบบการผลิตเพื่อขายนั้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านชาวม้งบนภูเขากับในเมือง ในแง่การนำผลผลิตหรือการเข้ามารับซื้อสินค้าที่ผลิตจากโรงงานโดยต้องผ่านการขนส่ง Culas กล่าวว่า ปัญหาทางการขนส่งเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อองค์กรทางสังคมของชาวม้งที่เปลี่ยนแปลงไป คือระยะทางที่ห่างไกลและลำบากระหว่างหมู่บ้านชาวม้งกับตลาดรับซื้อผลผลิตในเมืองเชียงใหม่ ทำให้การขนส่งเป็นไปได้ลำบาก ผลผลิตทางการเกษตรจึงเสียหายและไม่ได้ราคา การปรับตัวที่เกิดขึ้นในกลุ่มหมู่บ้านชาวม้งคือ การเข้าไปประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น ค่าขายของที่ระลึก ประกอบกิจการเล็กๆ ในตลาด ฯลฯ ในเมืองเชียงใหม่ เพราะไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมในหมู่บ้านของตนเองได้ องค์กรทางสังคมของกลุ่มชาวม้งในอดีตในรูปของกลุ่มเครือญาติที่จะมีสามถึงสี่ตระกูลภายในหมู่บ้านหนึ่ง ได้ขยายเครือข่ายของตระกูลมากกว่านั้นโดยการแต่งงาน และมีการนำครอบครัวใหม่เข้ามาในหมู่บ้าน ในขณะที่เดียวกันการย้ายถิ่นออกไปเพื่อไปหางานประกอบอาชีพของชาวม้งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มอายุประมาณ 20-35 ปี ส่วนในหมู่บ้านจะเหลือชาวม้งที่มีอายุ 35-45 ปีขึ้นไป รวมทั้งเด็กที่ต้องอยู่ช่วยพ่อแม่ทำการเกษตรต่อไปเป็นส่วนใหญ่

ประเด็นการศึกษาทางด้านชาติพันธุ์ที่คล้ายคลึงกับประเด็นในวิทยานิพนธ์เล่มนี้อยู่ในงานศึกษาของ Abner Cohen (1969) เรื่อง Custom and Politics in Urban Africa : A Study of Hausa Migrants in Yoruba Town โดยมีกรณีของชาวเผ่า Hausa ในเมือง Yoruba ของ Africa พิจารณาว่าจากการเข้ามามีอิทธิพลในชนเผ่า Hausa ของรัฐชาติ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เกิดการแข่งขันกันเนื่องจากความเป็นรัฐชาติได้นำเอาการจับจองที่ดิน การบริหารการปกครองแบบใหม่ การเมืองในระบบสาธารณรัฐ การนับถือศาสนาอิสลามและการกลายเป็นเมืองเข้ามา ทำให้กลุ่มชาว Hausa มีการรวมตัวกันทางการเมืองเนื่องจากความวิตกกังวลว่าจะสูญเสียชีวิตทางสังคมของตนเองลงไป จากการได้รับความกดดันจากชนกลุ่มใหญ่ทำให้เขาต้องดำเนินการทางการเมืองในการรวมกลุ่มองค์กรทางการเมืองของกลุ่มชาว Hausa กันเอง เพื่อสร้างความเป็นชนเผ่าของตนเองให้แตกต่างและแยกออกจากกลุ่มอื่น โดยสร้างหน้าที่ทางการเมืองขึ้นในองค์กร มีการจัดระบบการติดต่อสื่อสาร การตัดสินใจ การดำเนินการของผู้นำกลุ่ม การบริหารงานในองค์กรและการเข้าแทรกแซงหรือต่อสู้กับกลุ่มอื่น การจัดระบบองค์กรเหล่านี้มีสู่เป้าหมายของการสร้างระบบอุดมการณ์ สัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อสนองรับต่อรูปแบบองค์กรทางการเมือง ดังนั้น การพัฒนาสัญลักษณ์ต่าง ๆ ภายในกลุ่ม Hausa จึงเกิดขึ้น หน้าที่ในการสร้างสัญลักษณ์ใหม่จึงเป็นหน้าที่ทางการเมือง ในขณะที่เดียวกันการรวมกลุ่มองค์กรทางการเมืองยังได้สร้างความสัมพันธ์ทางการค้ากับกลุ่มที่อยู่ต่างพื้นที่กัน โดยมีระบบความสัมพันธ์ทางการค้าในรูปแบบของการใช้ประเพณีของชาวเผ่าในการติดต่อค้าขายกัน เป็นรูปแบบเฉพาะความสัมพันธ์ในระหว่างกลุ่มที่เป็นเผ่าเดียวกัน ในขณะที่เมื่อทำการค้ากับกลุ่มอื่น ๆ จะมืองค์กรทางการค้าและการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยจัดรูปแบบการค้าที่ต้องตั้งอยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ในการทำการค้าร่วมกัน

จะเห็นได้ว่ากลุ่มชาว Hausa จะใช้ยุทธวิธีทางสัญลักษณ์ของกลุ่มตัวเองเข้าไปแก้ไขและพัฒนาองค์กรทางการเมืองและการค้าของกลุ่ม โดยมีสำนึกในวัฒนธรรมเป็นกลไกหลักในการแบ่งแยกออกไปจากกลุ่มอื่น รูปแบบการแต่งงานกันภายในชนเผ่า (Endogamy) เป็นวิธีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ให้คงอยู่ในกลุ่มของตนเอง รวมทั้งยับยั้งความสัมพันธ์กับกลุ่มภายนอก และเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอีก กลุ่ม Hausa ก็จะทำตัดสินใจใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่มาอธิบายใหม่ เพื่อให้เกิดการจัดสรรและประสานประโยชน์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มตัวเองให้มากที่สุด เช่น ระบบเครือญาติที่เน้นสายสัมพันธ์ไปข้างใดข้างหนึ่ง (Unilateral) ปรับตัวเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติเป็นนับถือทั้งสองฝ่าย (Bilateral Descent Group) ซึ่งจะทำให้สมาชิกสามารถรวมกลุ่มได้กว้างมากขึ้นและสร้างความเป็นพวกเดียวกันได้มากขึ้น

เหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวมา เป็นกระบวนการการสร้างกลุ่มของตนเอง โดยปรับใช้สัญลักษณ์ที่มีอยู่ในกลุ่มชาว Hausa เพื่อใช้เป็นกลไกในการรวมตัวกันทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อเผชิญและต่อต้านอำนาจอิทธิพลจากระบบการปกครองของรัฐสมัยใหม่ แต่ในขณะเดียวกัน กรอบการต่อสู้ขององค์กรทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการของชาว Hausa ในการเรียกร้องสิทธิ ต่อต้านอำนาจการรุกราน

จากกลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะรัฐชาติ ก็จะต้องมีวิธีที่ดำเนินไปตามกรอบทางระบบการเมืองที่เป็นทางการของรัฐชาติ ดังนั้นถึงแม้ว่าชาว Hausa จะสูญเสียวัฒนธรรมของตนเองไปบางส่วนเพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ได้ภายในสังคมรัฐที่กำหนดไว้ แต่ผลจากการพยายามดำเนินการเพื่อสร้างกลุ่มอย่างเป็นปึกแผ่น และรักษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการเมืองสังคมเอาไว้ในกลุ่มของตนให้แตกต่างไปจากกลุ่มอื่น และมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ การเมือง กับกลุ่มอื่น ๆ ได้ จึงหมายถึงการพยายามพัฒนา ปรับปรุงและอธิบายรูปแบบสัญลักษณ์ของตนเองให้สมาชิกกลุ่มยอมรับในการนำมาปฏิบัติใช้ และมีผลต่อการสร้างความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการในกลุ่มของตนเอง เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และสังคมรัฐที่แวดล้อมและมีอิทธิพลต่อกลุ่มชาว Hausa ทำให้กลุ่มชาว Hausa จะต้องอ่านสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และนำมาตัดสินใจปรับว่าเขาจะนิยมความเป็นชาติพันธุ์ในกลุ่มชาว Hausa อย่างไร และจะปรับการอธิบายสัญลักษณ์ของตนเองเพื่อใช้ในการดำเนินการทางการเมืองอย่างไร เพื่อประโยชน์ในการคำนวณว่าจะมีวิธีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างไร ที่ทำให้เขาไม่ต้องสูญเสียเอกลักษณ์ของความเป็น Hausa มากที่สุด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ ยังมีได้มีงานศึกษาที่เกี่ยวกับชาวเขา โดยเฉพาะชาวม้งที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างม้งกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ซึ่งความสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ได้พิจารณาข้อเท็จจริงทางด้านความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่มีอยู่ค่อนข้างแตกต่างและคาบเกี่ยวกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันภายในหมู่บ้าน อันส่งผลให้ชาวม้งมีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ กลวิธีการรักษาผลประโยชน์เมื่อต้องติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นและกลุ่มหรือหน่วยงานราชการจากภายนอก